

Modernisering av lov om statsforetak

Utredning fra Advokatfirmaet BAHR AS

Oslo, 6. mars 2020

Ref.: #8942175/1

Advokatfirmaet BAHR AS

Tjuvholmen allé 16, Postboks 1524 Vika, NO-0117 Oslo, Tel: +47 21 00 00 50 Fax: +47 21 00 00 51
www.bahr.no Org.nr: NO 919 513 063

Innhold

1.	Oppdraget og arbeidet med utredningen	3
1.1	Oppdraget	3
1.2	Arbeidet med utredningen	4
1.3	Henvisninger til aksjeloven.....	4
1.4	Endringer i gjeldende statsforetakslov eller ny lov?	5
2.	Behovet for endringer i statsforetaksloven	5
2.1	Tidligere endringer i statsforetaksloven og aksjelovgivningen	5
2.1.1	Statsforetaksloven.....	5
2.1.2	Aksjelovgivningen.....	6
2.2	EU/EØS-lovgivningen	6
2.3	Lovens formål. Forholdet til aksjeselskapsformen og særlovselskaper	6
2.4	Statens eierskap. Betydning for utformingen av loven	9
2.4.1	Gjeldende lov	9
2.4.2	Vurdering.....	9
2.5	Stiftelse av statsforetak	10
2.5.1	Gjeldende lov	10
2.5.2	Vurderinger	10
2.6	Vedtektene	11
2.6.1	Gjeldende lov	11
2.6.2	Vurderinger	11
2.7	Kapitalreglene	12
2.7.1	Gjeldende lov	12
2.7.2	Vurderinger	12
2.8	Statsforetakenes styre og administrerende direktør	15
2.8.1	Gjeldende lov	15
2.8.2	Vurderinger	16
2.9	Bedriftsforsamlingen	20
2.9.1	Gjeldende lov	20
2.9.2	Vurderinger	20
2.10	Foretaksmøte. Utøvelse av statens eiermyndighet i statsforetak.....	21
2.10.1	Gjeldende lov	21
2.10.2	Vurderinger.....	21
2.11	Teknologinøytralt	23
3.	Merknader til de enkelte paragrafer i lovforslaget	23
3.1	Kapittel 1. Innledende bestemmelser	23
3.2	Kapittel 2. Stiftelse av statsforetak	25
3.3	Kapittel 3. Foretakets kapital. Utdelinger fra foretaket.....	26
3.4	Kapittel 4. Foretaksmøtet	28
3.5	Kapittel 5. Styret og daglig leder	29
3.6	Kapittel 6. Revisjon og gransking	33

3.7	Kapittel 7. Oppløsning og avvikling	33
3.8	Kapittel 8. Foretaksendringer	34
3.9	Kapittel 9. Erstatnings- og straffeansvar	35
3.10	Kapittel 10. Rettergangsregler mv.	36
4.	Forslag til lov om statsforetak.....	36

Modernisering av lov om statsforetak

1. Oppdraget og arbeidet med utredningen

1.1 Oppdraget

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga Advokatfirmaet BAHR AS ved oppdragsavtale 10. desember 2019 i oppdrag å gjennomgå lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak («statsforetaksloven») i lys av moderniseringen av selskapslovene. I oppdragsavtalen er oppdraget beskrevet slik:

«Bakgrunn

Regjeringen har satt arbeidet med forenkling og modernisering av de generelle selskapslovene på dagsorden. Målet er å redusere de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet og for å få et lovverk som samsvarer best mulig med samfunnsutviklingen. Som et resultat av arbeidet vedtok Stortinget i 2018 flere forenklinger i aksjelovgivningen.

Heleide statlige selskaper er organisert innenfor følgende hovedgrupper: statsaksjeselskap, statsforetak og særlovsselskaper. Disse spesialtilpassede statlige selskapsformene er forankret i lover som i stor grad er tuftet på prinsippene i aksjeloven, samvirkeoven og selskapsloven. De fleste statlig eide selskapene er organisert som statsaksjeselskaper.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har forvaltningsansvaret for statsforetaksloven (lov av 30. august 1991 nr. 71 Lov om statsforetak). Statsforetaksloven bygger på aksjeloven, men loven er ikke oppdatert tilsvarende de endringer som nå er gjort i aksjeloven. Følgende åtte statlige selskaper er i dag organisert som statsforetak: Statkraft, Statnett, Statskog, Enova, Siva, Gassnova, Norsk Helsenett og Bane Nor. Medinnova var tidligere statsforetak men ble omdannet til aksjeselskap i 2004. Det er stor forskjell på foretakene med hensyn til både størrelse, formål, omsetning og finansiering.

KMD ønsker nå å benytte ekstern juridisk kompetanse for en gjennomgang av loven om statsforetak i lys av moderniseringen av selskapslovene.

Nærmere om oppdraget.

Hovedformålet med oppdraget er å foreta en ajourføring, forenkling og modernisering av lov om statsforetak i lys av modernisert aksjelov og eventuell annen ny lovgivning. Det ligger ikke innenfor mandatet å vurdere behovet for å opprettholde statsforetaksloven, men det forutsettes at det som en del av gjennomgangen innhentes synspunkter fra brukerne av loven (eierdepartementer og statsforetak) om erfaringer med dagens lov og praktiseringen av denne.

På den bakgrunn er det ønskelig at leveransen omfatter følgende momenter:

1. *Gjennomføre en kartlegging av hvordan brukerne vurderer loven i dag, herunder om det er problemstillinger knyttet til bestemmelser i loven som eventuelt oppleves som uklare eller problematiske.*
2. *Vurdere behovet for å gjøre endringer i statsforetaksloven tilsvarende det som er gjort i aksjeloven de seneste årene. Det bør også vurderes om det kan tas inn krysshenvisninger til aksjeloven der reglene skal være like. Konkrete endringsbehov kan omfatte:*
 - Bestemmelse knyttet til tap av egenkapital og handlingsplikt
 - Elektronisk kommunikasjon - teknologinøytralitet
 - Bestemmelse om straffeansvar
 - Bestemmelser om omdanning fra statsforetak (ikke bare til slik det er i dag)
3. *Vurdere og foreslå egen formålsparagraf som angir overordnet målsetting med loven (rammelov for organisering av statlige selskaper med særskilte samfunnsmessige mål). Ideelt sett bør loven være så pragmatisk at den reduserer behovet for og omfanget av særlover for statlige selskaper.*
4. *På bakgrunn av en samlet vurdering av endringsbehov utarbeide forslag til justert lovtekst.»*

Dato for oppstart av oppdraget var i oppdragsavtalen satt til 5. desember 2019. Frist for innlevering av sluttrapport ble i oppdragsavtalen satt til senest 20. februar 2020. Fristen ble senere forlenget til 6. mars 2020.

1.2 Arbeidet med utredningen

Vi har i samsvar med oppdragsavtalen holdt et høringsmøte 16. januar 2020 der representanter fra statsforetakene og eierdepartementene var invitert til å delta. Til sammen 20 personer deltok i møtet, hvorav 11 representanter fra statsforetakene. Vårt inntrykk var at deltakerne stort sett synes at gjeldende lov fungerer tilfredsstillende. Flere av representantene fra foretakene ga uttrykk for at bestemmelsen om innsending av styreprotokollene til departementet i loven § 24 tredje ledd tredje punktum skaper problemer og bør sløyfes.

1.3 Henvisninger til aksjeloven

I oppdragsavtalen er vi spesielt bedt om å vurdere om det kan tas inn krysshenvisninger til aksjeloven der reglene skal være like. Vi ser dette som et lovteknisk spørsmål. Hensynet til at loven ikke bør være for omfattende kan tilsi bruk av henvisninger til aksjeloven der reglene skal være like. Loven skal imidlertid være et praktisk arbeidsverktøy som det er lett å finne fram i og som selv gir svar på de spørsmål brukerne står overfor. Dette siste tilsier at reglene bør framgå direkte av statsforetaksloven uten at brukerne behøver å forholde seg til to lover. Erfaringen viser dessuten at en henvisning til annen lovgivning har lett for å blilite gjennomtenkt slik at det ikke er like lett å forstå hvordan regler som er utformet med tanke på aksjeselskaper skal anvendes i et statsforetak.

I lovutkastet har vi brukt begge teknikker der statsforetaksloven har like regler som i aksjeloven. Etter vårt syn bør bestemmelser av stor praktisk betydning for den løpende virksomheten framgå direkte av statsforetaksloven. Dette gjelder typisk de sentrale reglene om foretakets ledelse i utkastet kapittel 5, dvs. foretakets styre og daglige leder som er av stor praktisk betydning og derfor bør være lett å finne fram i for brukerne. Her har vi derfor i stor utstrekning valgt å skrive ut bestemmelsene i loven selv der hvor reglene er like eller i det vesentlig like med regler i aksjeloven. Når det derimot gjelder mer spesielle regler som bare unntaksvis vil være av praktisk betydning, har vi i større grad valgt å henvise til aksjeloven. Dette gjelder for eksempel mer spesielle spørsmål i forbindelse med foretakets kapitalforhold, se utkastet kapittel 3 og mer spesielle regler om foretakshendelser som oppløsning og avvikling av foretaket, se kapittel 7 og foretaksendringer, se kapittel 8. Det samme gjelder reglene om erstatnings - og straffeansvar, se kapittel 9 og de mer spesielle rettergangs - og fristreglene i kapittel 10. Ved her å bruke henvisningsteknikken blir ikke loven for omfattende ved å belaste den med regler som bare unntaksvis er av praktisk betydning.

1.4 Endringer i gjeldende statsforetakslov eller ny lov?

Et spørsmål som også er av lovteknisk karakter, er om forslagene våre skal innarbeides i den gjeldende loven eller om vi skal utarbeide forslag til ny lov som avløser den gjeldende statsforetaksloven. Vårt klare svar på dette spørsmålet er at det ikke vil være hensiktsmessig å innarbeide våre forslag i den gjeldende loven. Til det er forslagene for omfattende. Vi har derfor utarbeidet forslag til en ny lov om statsforetak som vil avløse den gjeldende loven.

Vi har ikke utarbeidet utkast til overgangsbestemmelser. Vi antar det vil være mest hensiktsmessig å vurdere slike regler i forbindelse med proposisjonsarbeidet.

2. Behovet for endringer i statsforetaksloven

2.1 Tidligere endringer i statsforetaksloven og aksjelovgivningen

2.1.1 Statsforetaksloven

Siden statsforetaksloven ble vedtatt i 1991, er det foretatt en rekke endringer av loven. De aller fleste endringene gjelder enkeltbestemmelser og er til dels bare av teknisk karakter. I motsetning til det som gjelder for aksjelovgivningen har det ikke vært foretatt noen større totalgjennomgang av loven.

Den eneste større endringen av betydning skjedde ved lov 20. desember 2002. Slik statsforetaksloven opprinnelig ble vedtatt, var det et særtrekk ved loven at det ikke kunne åpnes konkurs eller gjeldsforhandlinger i foretaket. Hvis et foretak ikke kunne oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfalt, skulle statsforetaket oppløses med mindre det ble vedtatt en plan for fortsatt drift som ville gi fordringshaverne dekning ved forfall, jf. § 47 i den opprinnelige lovteksten. Etter loven §§ 51 og 53, slik bestemmelsene opprinnelig lød, hadde staten ved oppløsning av foretaket ansvar overfor kreditorer som ikke fikk dekket sine krav direkte fra statsforetaket. Gjennom EØS-loven er EØS-avtalens hoveddel gjort til en del av norsk rett, jf. EØS-loven § 1. Blant annet på bakgrunn av at EFTAs overvåkningsorgan (ESA) la til grunn at de nevnte bestemmelsene i statsforetaksloven innebar en statsgaranti og dermed en støtteordning i strid med EØS-avtalen art. 61 nr. 1, ble bestemmelsene i statsforetaksloven om det statlige garantiansvar endret ved lov 20. desember 2002.

Det ligger utenfor vårt mandat å vurdere statsforetaksformen som sådan. Vi nevner likevel at dette ble vurdert av et utvalg i NOU 2003:34 Mellom stat og marked. Et flertall i utvalget mente at statsforetaksformen burde videreføres, men foreslo likevel visse endringer i loven for å tilpasse statsforetaksformen virksomheter som ivaretar samfunnsmessige eller samfunnspålagte oppgaver, se nærmere NOU 2003:34 punkt 7.6.3 (s.101 flg). Vi kommer tilbake til enkelte av utvalgets forslag nedenfor. Så langt vi kan se er utvalgets lovforslag ikke fulgt opp.

2.1.2 Aksjelovgivning

Det er foretatt betydelige endringer i aksjelovgivning siden statsforetaksloven ble vedtatt i 1991. Den da gjeldende aksjeloven av 1976 er erstattet av aksjeloven og allmennaksjeloven av 1997. Senere er det foretatt til dels betydelige endringer i disse lovene. Enkelte av disse endringene har betydning for statsforetaksloven, mens andre gjelder spørsmål som ikke er relevante for statsforetakene. Vi kommer tilbake til de endringene i aksjeloven som er av betydning for statsforetaksloven.

2.2 EU/EØS-lovgivningen

Vi har ikke identifisert EØS-rettslige problemstillinger som skulle tilsi endringer i statsforetaksloven.

2.3 Lovens formål. Forholdet til aksjeselskapsformen og særlovselskaper

I oppdragsbrevet er vi særlig bedt om å vurdere og å foreslå egen formålsparagraf som angir den overordnede målsettingen med loven (rammelov for organisering av statlige selskaper med særskilte samfunnsmessige mål). Det er i denne sammenhengen pekt på at *«ideelt sett bør loven være så pragmatisk at den reduserer behovet for og omfanget av særlover for statlige selskaper.»*

I NOU 1991:8 Lov om statsforetak er det pekt på at formålet med statsforetaksformen er at organisasjonsformen skal være en organisasjonsform for statlig forretningsmessig virksomhet som drives med sikte på å realisere et nærmere bestemt sektorpolitisk formål. Samtidig mente utvalget at der staten er engasjert i ordinær forretningsvirksomhet som ikke er ment å skulle ivareta noen bestemte sektorpolitiske oppgaver, burde dette organiseres som et hel- eller deleid statsaksjeselskap.¹ Denne rollefordelingen mellom aksjeselskaps- og statsforetaksformen sluttet departementet seg til.²

I vurderingen av statsforetaksformen i NOU 2003:34 - Mellom stat og marked - ble det også lagt vekt på rollefordelingen mellom aksjeselskaps- og statsforetaksformen. Dette utvalget (flertallet) mente således at det var behov for to organisasjonsformer for statlig virksomhet³:

- statsaksjeselskapsformen, for de virksomhetene som i det vesentlige driver bedriftsøkonomisk
- en noe endret og tilpasset statsforetaksform, for de virksomhetene som primært ivaretar samfunnspålagte oppgaver og derfor driver innenfor langt mer markedsregulerte rammer

¹ Se bl. a. NOU 1991:8 punktene 5.3 og 5.4 (side 41-46)

² Se Ot. prp. nr. 32 Om lov om statsforetak punkt 1.3 (side 13)

³ NOU 2003:34 Mellom stat og marked punkt 7.6.3 (side 100-103)

I NOU 2003:34 foreslo utvalget at statsforetaksformens rolle ble markert blant annet ved at det i loven ble tatt inn en bestemmelse som presiserte lovens virkeområde for «virksomheter som ivaretar samfunnspålagte oppgaver.»⁴ Dette er ikke fulgt opp ved lovendring. Vi vet ikke om grunnen til det.

I praksis er den forutsatte rollefordelingen mellom aksjeselskaps- og statsforetaksformen i noen grad fulgt opp. Bane NOR SF skal ivareta forvaltning og utvikling av nasjonal jernbaneinfrastruktur og jernbaneeiendom. Statens begrunnelse for eierskapet i Enova SF er å sikre et virkemiddel for støtte til omstillingen til lavutslippssamfunnet. For Gassnova SF er begrunnelsen å vareta statens interesser knyttet til fangst, transport og geologisk lagring av CO₂. Norsk Helsenett SF skal ivareta statens interesse i å ha direkte kontroll med virksomheten som gjør tilgjengelig nødvendig digital infrastruktur i helse- og omsorgssektoren. Siva - Selskapet for Industrivekst SF - skal være et virkemiddel for å tilrettelegge eierskap og utvikling av bedrifter og nærings- og kunnskapsmiljøer i hele landet. Statnett SF er systemansvarlig nettselskap i det norske kraftsystemet, og har ansvar for en samfunnsøkonomisk rasjonell drift og utvikling av transmisjonsnett. Statskog SF skal sikre en bærekraftig forvaltning av statlige skog- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser, herunder å legge til rette for allmennhetens behov for jakt-, fiske- og friluftstilbud med videre. Statkraft SF står i en særstilling. Statens begrunnelse for eierskapet er å eie norske vannkraftressurser samt opprettholde et ledende teknologi- og industriselskap med hovedkontorfunksjoner i Norge. I motsetning til de andre statsforetakene er statens begrunnelse for eierskapet også å oppnå høyest mulig avkastning over tid.⁵

Den rollefordelingen mellom aksjeselskaps- og statsforetaksformen som var forutsatt både i NOU 1991:8 og 2003:34 er imidlertid langt fra gjennomført konsekvent. Det fremgår av oversikten i Meld. St. 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig utvikling at en rekke selskaper i kategori 3⁶ er organisert som aksjeselskap. Vi er ikke kjent med den nærmere begrunnelsen for hvorfor aksjeselskapsformen, og ikke statsforetaksformen er valgt. Umiddelbart kan valget av aksjeselskapsformen virke noe tilfeldig. Uten at vi har foretatt noen inngående vurdering av spørsmålet, vil vi tro at statsforetaksformen ville passet godt for flere av de «kategori 3» selskapene som er organisert som aksjeselskap.

Både i NOU 1991:8 og NOU 2003:34 er det lagt opp til at organiseringen av statlige virksomheter med sektorpolitisk formål bør organiseres som statsforetak fremfor såkalte særlovselskaper, dvs. at det lages en lov spesielt for den aktuelle virksomheten.⁷ Heller ikke dette er fulgt opp i praksis. En rekke av de «kategori 3» selskapene som er omtalt i Meld. St. 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig utvikling er særlovselskaper. Det gjelder Norsk Tipping AS, AS Vinmonopolet, Folketrygdfondet, NORFUND og Innovasjon Norge. Vi har ikke gått nærmere inn på bakgrunnen for valg av særlovformen. For de eldre særlovselskapene - Norsk Tipping AS og AS Vinmonopolet - er nok organisasjonsformen historisk betinget. Når det gjelder Innovasjon Norge er statsforetaksformen utelukket fordi fylkeskommunene er eiere ved siden av staten, men både NORFUND-loven⁸ og loven om Innovasjon Norge⁹ er utformet med statsforetaksformen som

⁴ NOU 2003:34 punkt 7.6.5 (side 101)

⁵ Opplysningene bygger på gjennomgangen i Meld. St. 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig verdiskapning punkt 6 (side 33 flg.)

⁶ Selskapene der staten søker mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

⁷ Se bl.a. NOU 2003:34 punkt 7.6.3 (side 101)

⁸ Lov 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfundloven)

⁹ Lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge

mønster. Helseforetaksloven står i en særstilling ettersom dette ikke er en særlov som er utformet for et konkret foretak, men er en generell lov for virksomheter innen spesialisthelsetjenesten, se loven § 1, jf. § 2. Også denne loven har et visst forbilde i statsforetaksloven, men har også en del særbestemmelser som ivaretar særlige spørsmål som gjelder for helseforetakene.

Vi er enige i det som i de tidligere utredningene er uttalt om rollefordelingen mellom aksjeselskaps- og statsforetaksformen og om bruken av særlovselskaper.

Staten bør utvilsomt velge aksjeselskapsformen for virksomheter som driver ordinær næringsvirksomhet i konkurranse med andre og der målet er å gi høyest mulig avkastning over tid. Det er slike virksomheter aksjeloven er utformet med tanke på. Aksjeloven er dessuten en lov som aktørene i næringslivet er vel kjent med og som gir tillit og forutberegnelighet for selskapenes medkontrahenter og andre som selskapene må forholde seg til. Det er ikke noe alternativ til aksjeselskapsformen der det er eiere ved siden av staten eller staten ønsker å legge til rette for dette. Aksjeloven er en atskillig mer omfattende lov enn statsforetaksloven og regulerer en rekke spørsmål som ikke er aktuelle for den type virksomheter statsforetaksloven er utformet med tanke på.

Derimot mener vi at statsforetaksformen er mer egnet for virksomheter med et sektorpolitisk formål som eies av staten alene, og som ikke skal operere i konkurranse med andre. Statsforetaksloven inneholder særlige regler som ivaretar statlige behov for styring og kontroll som ikke fins i aksjeloven. Statsforetaksloven er dessuten en atskillig enklere lov enn aksjeloven. Dette gjør loven til et mer hendig og oversiktlig arbeidsredskap i den daglige driften av foretaket enn aksjeloven. Riktignok kan særlige statlige styrings- og kontrollbehov til en viss grad ivaretas gjennom særlige vedtektsbestemmelser. Da får man imidlertid en særlig gruppe av aksjeselskaper som bidrar til å gjøre selskapsformen mer uoversiktlig.

Som også pekt på i oppdragsavtalen, mener vi at ønsket om å rendyrke statsforetaksformen som organisasjonsform for statlige virksomheter med et sektorpolitisk formål kan ivaretas ved en formålsbestemmelse i loven som presiseres lovens bruksområde. En slik formålsbestemmelse vil bidra til å rette oppmerksomheten mot statsforetaksformen som den fortrukne organisasjonsformen ved organiseringen av statlige virksomheter med et sektorpolitisk formål. Formålsbestemmelse vil riktignok ikke avskjære valg av en annen organisasjonsform, men vil bidra til at dette skjer etter en veloverveid vurdering i det konkrete tilfelle.

Vårt forslag til formålsbestemmelse er tatt inn i lovforslaget § 1-2 som lyder:

«Loven har til formål å organisere statlige virksomheter med en nærmere bestemt sektorpolitisk oppgave og derved bidra til at slike oppgaver kan gjennomføres på en mest mulig effektiv og bærekraftig måte.»

Statlige virksomheter med sektorpolitisk oppgave er ganske forskjellige. Skal loven være den foretrukne organisasjonsformen for slike virksomheter, må den være såpass fleksibel at den gir rom for å ivareta spesielle behov for de enkelte virksomhetene. Vi mener lovutkastet ivaretar dette hensynet på en rimelig måte. Innenfor rammen av de organisatoriske reglene i lovutkastet kapittel 4. Foretaksmøtet og kapittel 5. Styre og daglig leder åpner utkastet for å ivareta særlige hensyn som gjelder de enkelte virksomheter, herunder statens styring og kontroll. Flere av reglene er skjønnsmessig utformet slik at den nærmere praktiseringen av dem vil kunne tilpasses det

enkelte foretak. Dette gjelder for eksempel reglene om de ledende organenes myndighet og gjøremål, se utkastet §§ 5-12 til 5-15. Dessuten åpner en rekke av bestemmelsene for at det i vedtektene kan fastsette særlige regler for det enkelte foretak der det på grunn av foretakets egenart er behov for dette. Dette gjelder for eksempel utkastet § 5-13 første ledd om styresaker som skal forelegges departementet før styret treffer vedtak i saken og § 5-13 andre ledd om foretakets låneopptak og garantistillelser.

2.4 Statens eierskap. Betydning for utformingen av loven

2.4.1 Gjeldende lov

Et særtrekk ved statsforetaksformen er at det er staten alene som er eier av foretaket. Dette kommer til uttrykk i loven § 1 som fastslår at «Loven gjelder for foretak som eies av staten alene ...». Dette betyr at loven utelukker andre offentlige eller private eiere ved siden av staten. På dette punkt skiller statsforetakets seg fra aksjeselskapet.

Dersom det er ønskelig å trekke inn andre eiere ved siden av staten, må det foretas en omorganisering til aksjeselskap eller annen selskapsform som tillater dette. En konsekvens av at det bare er staten som kan være eier, er også at et statsforetak ikke kan opprette datterselskap som er statsforetak. I praksis organiseres datterselskap som et aksjeselskap. Når statsforetaksformen er reservert for virksomheter som eies av staten alene, har dette sammenheng med at statsforetaksformen er utformet med tanke på virksomheter som ivaretar særlige samfunnsplagte oppgaver der det ikke er hensiktsmessig med eiere ved siden av staten.

2.4.2 Vurdering

Ved utformingen av utkast til statsforetakslov i NOU 1991:8 var det et viktig utgangspunkt at formålet med loven var å danne en hensiktsmessig organisasjonsform for virksomheter med et bestemt sektorpolitisk formål og som staten ønsket å ha eneansvar for.¹⁰ Vi har ikke mottatt innspill som tilsier at dette utgangspunktet bør revurderes.

En konsekvens av at statsforetaksformen ikke tillater andre eiere enn staten, er at et statsforetak ikke kan eie et annet statsforetak. Dette betyr at om et statsforetak ønsker å opprette datterselskaper, må dette organiseres som et aksjeselskap. Vi har ikke mottatt innspill som tilsier at dette ikke er hensiktsmessig.

Det at statsforetaksformen er forbeholdt virksomheter som eies av staten alene har viktige konsekvenser for utformingen av loven, og medfører at statsforetaksloven kan utformes som en atskillig enklere og mer oversiktlig lov enn aksjeloven. En betydelig del av reglene i aksjeloven har sammenheng med at det i et aksjeselskap kan være flere aksjeeiere. Slike regler er det ikke behov for i statsforetaksloven. Det er for eksempel ikke behov for bestemmelser som gjelder eierskifte av selskapsandeler, regler som ivaretar enkeltaksjeeieres eller aksjeeierminoritetens interesser og andre regler som ivaretar eiernes innbyrdes forhold. Dette er en viktig grunn til at statsforetaksloven er en vesentlig enklere lov enn aksjeloven som stadig har økt i omfang og detaljregulering av forhold som ikke er av interesse for statsforetakene. Dette er viktig å ha for øye når de endringene som er foretatt i aksjeloven brukes som utgangspunkt for revisjonen av statsforetaksloven, slik det er pekt på i departementets oppdrag til oss. Vi ser det som vesentlig

¹⁰ Se blant annet. NOU 1991:8 side 44-46.

at statsforetaksloven videreføres som en kort og oversiktlig lov som er lett å anvende for brukerne av loven. Slik oppfattet vi også uttalelsene i høringsmøtet¹¹.

2.5 Stiftelse av statsforetak

2.5.1 Gjeldende lov

Kapittel 2 i statsforetaksloven inneholder nærmere regler om stiftelse av et statsforetak. Kapittelet inneholder tre paragrafer.

Paragrafen 7 fastsetter at vedtak om opprettelse av et statsforetak skal treffes av Kongen i statsråd. Formen «Kongen i statsråd» betyr at vedtaket skal treffes ved kgl. resolusjon, og at myndigheten ikke kan delegeres.¹² Kongens vedtak skal angi hvilket departement som skal representere staten som eier av foretaket, og uttrykkelig betegne foretaket som et statsforetak.

Etter at det ved kgl. resolusjon er truffet vedtak om å opprette et statsforetak, oppretter eierdepartementet etter loven § 8 et datert og underskrevet stiftelsesdokument. Paragrafen angir de forhold som i det minste skal fastsettes i stiftelsesdokumentet. Statsforetaket anses som stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet, og fra dette tidspunkt har foretaket full rettssubjektivitet.

Etter statsforetaksloven § 9 skal foretaket meldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er opprettet.

2.5.2 Vurderinger

Vi har ikke fått innspill om behov for endringer i lovreglene om stiftelse av statsforetak.

Reglene om hvordan et statsforetak stiftes er atskillig enklere enn reglene om stiftelse av et aksjeselskap i aksjeloven kapittel 2. Reglene i aksjeloven skal skape notoritet omkring stiftelsen og blant annet ivareta hensynet til at de som vurderer å tegne aksjer i selskapet får slik informasjon om selskapet som kan være av betydning for spørsmålet om å tegne aksjer. Dessuten skal den gitte informasjonen kunne la seg bevise i ettertid. Reglene i aksjeloven skal også sørge for at selskapet faktisk blir tilført den kapitalen det etter tegningsgrunnlaget skal få.

Dette er hensyn som ikke gjøres gjeldende for statsforetakene. Ved at Kongen i statsråd skal treffe det grunnleggende vedtaket og departementet opprette stiftelsesdokumentet sikres den nødvendige notoritet. Det kan heller ikke være behov for å sikre staten ytterligere informasjon omkring selskapetablering ved å gi regler om dette i loven. Vi kan heller ikke se behov for ytterligere regler som skal sikre at foretaket blir tilført de verdier som er angitt i stiftelsesdokumentet og i det hele tatt sørger for at selskapet får en forsvarlig finansiering. Det er ingen fornuftig grunn til å tvile på statens ønske eller vilje til å gjennomføre dette når staten først har bestemt seg for å opprette et statsforetak. Dersom staten som eier ikke har sørget for å skaffe foretaket slikt kapitalgrunnlag staten har plikt til etter reglene i loven og foretakets kreditorer eller andre medkontrahenter av den grunn påføres tap, kan staten etter omstendighetene holdes erstatningsansvarlig.

Etter loven § 9 gjelder det en seksmånedersfrist etter at stiftelsesdokumentet er opprettet for å melde foretaket til Foretaksregisteret. Bestemmelsen svarer til den tidligere seksmånedersfristen i

¹¹ Se ovenfor i punkt 1.2.

¹² Om grunnen til at vedtaket skal treffes av Kongen i statsråd, se NOU 1991:8 side 78-79.

aksjeloven 1976 § 2-9 første ledd. Etter gjeldende aksjelov § 2-18 første ledd er fristen tre måneder. Vi foreslår at meldingsfristen etter statsforetaksloven endres i samsvar med dette.

Etter gjeldende lov § 8 tredje ledd annet punktum får et statsforetak full rettssubjektivitet allerede når stiftelsesdokumentet er opprettet. Dette er i motsetning til det som gjelder for aksjeselskaper etter aksjeloven § 2-20 første ledd som først får full rettssubjektivitet fra registreringstidspunktet. Tidspunktet for inntreden av full rettssubjektivitet i statsforetaksloven § 8 annet ledd annet punktum ble ikke endret i forbindelse med lovendringene i 2002 som opphevet det tidligere statlige garantiansvaret for foretakets forpliktelser, og innførte den någjeldende bestemmelsen i statsforetaksloven § 4 a om statens begrensede ansvar for foretakets forpliktelser. Etter vår vurdering bør endringen av ansvarsformen også få konsekvenser for når foretaket får full rettssubjektivitet. Det er først når foretaket er registrert at kreditorene har sikkerhet for at staten har tilført foretaket de verdier som er angitt i stiftelsesdokumentet. Etter vår vurdering bør dette også bety at statsforetakets fulle rettssubjektivitet, det vil si evnen til å pådra seg forpliktelser, først bør inntreffe ved registreringen slik som for et aksjeselskap.

2.6 Vedtektene

2.6.1 Gjeldende lov

I statsforetaksloven er reglene om vedtektenes innhold fastsatt i kapittel 3 § 10, mens § 11 fastsetter at vedtektsendringer skal vedtas av foretaksmøtet.

2.6.2 Vurderinger

Gjeldende lov § 10 om vedtektenes innhold har dels forbilde i aksjeloven av 1976 § 2-2 og dels bestemmelser som er særegne for statsforetakene.

Vi foreslår at lovens krav til vedtektenes innhold tilpasses de någjeldende reglene om minstekrav til et aksjeselskaps vedtekter i aksjeloven § 2-2. Dette betyr at lovbestemmelsen kan utformes slik:

«Foretakets vedtekter skal i det minste angi:

1. Foretakets navn
2. Foretakets virksomhet
3. *Hvilket departement foretaket hører under*
4. *Statens innskudd i foretaket»*

Dette betyr at i den någjeldende lovbestemmelsen sløyfes § 10 nr. 3 om angivelse av hvor foretaket skal ha sitt forretningskontor, nr. 6 om antallet eller det laveste eller det høyeste antall styremedlemmer, nr. 7 om hvilke saker som skal behandles på det ordinære foretaksmøtet og nr. 8 om annet som etter loven krever vedtektsbestemmelse. Loven angir bare de lovbestemte minstekravene til vedtektene, og er ikke til hinder for at departementet velger å ta inn bestemmelser i vedtektene utover de lovbestemte minstekravene som er spesialtilpasset særlige hensyn for det enkelte foretak. Om det finnes hensiktsmessig vil det således fremdeles være mulig å fastsette f. eks. antall styremedlemmer i vedtektene, eventuelt som et minimum og maksimumstall for hvor mange styremedlemmer det kan være.

Bestemmelsen i lovens § 11 om at vedtektsendringer hører under foretaksmøtet, bør videreføres. Vi har ikke registrert noe behov for å endre dette.

2.7 Kapitalreglene

2.7.1 Gjeldende lov

De sentrale reglene om foretakets kapitalforhold er samlet i lovens kapittel 4 som har overskriften «Statens innskudd i foretaket. Utdeling av foretakets midler». Enkelte av reglene i kapittel 4 ble endret ved lov 20. desember 2002 nr. 68 i tilknytning til endringen av ansvarsformen til et foretak med begrenset ansvar.

Kapittel 5 inneholder i alt fem paragrafer. Paragraf 12 fastsetter et krav om at statsforetaket til enhver tid skal ha forsvarlig egenkapital, § 13 gjelder statens innskuddsplikt ved stiftelsen av foretaket, § 14 gjelder forhøyelse av statens innskuddskapital ved nyinnbetaling, § 15 gjelder forhøyelse av statens innskuddskapital uten nyinnbetaling, § 16 gjelder nedsetting av innskuddskapitalen og § 17 gjelder utbytte til staten.

Kapitalreglene er utformet med utgangspunkt i tilsvarende regler i aksjelovgivningen, men er betydelig forenklet i forhold til disse. Reglene er ikke ajourført med gjeldende aksjelovgivning.

2.7.2 Vurderinger

Vi har ikke fått innspill til kapitalreglene.

Paragraf 12 fastsetter at foretaket skal ha en forsvarlig egenkapital og har regler om styrets plikter om egenkapitalen blir lavere enn forsvarlig. Bestemmelsen ble endret ved lov 20. desember 2002 nr. 88, og har modell i aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 slik disse bestemmelsene lød da.

Statsforetakslovens krav til forsvarlig kapital mv. bør tilpasses de någjeldende reglene i aksjeloven §§ 3-4 om krav om forsvarlig egenkapital og likviditet og 3-5 om handleplikt ved tap av egenkapital slik disse reglene nå lyder etter endringer senest ved lover 14. juni 2013 nr. 40 (aksjeloven § 3-4) og 14. desember 2018 nr. 95 (aksjeloven § 3-5). Kravene til forsvarlig egenkapital og handleplikten ved tap av egenkapital har sammenheng med eiernes ansvarsbegrensning, og det er derfor ingen avgjørende grunn til at reglene i statsforetaksloven skal være annerledes utformet enn de tilsvarende reglene i aksjeloven. Dessuten bør någjeldende § 12, etter mønster av de tilsvarende bestemmelsene i aksjeloven, deles opp i to paragrafer, der den ene angir kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet, og den andre bestemmelsen regulerer foretakets handleplikt ved tap av egenkapital.

Vårt tekstutkast framgår av §§ 3-1 og 3-2 i lovutkastet.

Gjeldende lov § 13 regulerer statens innskudd ved stiftelsen av foretaket.

Bestemmelsen hører hjemme i kapitlet om stiftelse av foretaket. Bestemmelsen bør derfor overføres dit.

Dessuten foreslår vi enkelte endringer i bestemmelsens innhold.

I motsetning til det som gjelder for et aksjeselskap, stiller statsforetaksloven ikke et lovbestemt minstekrav til statens innskudd. Etter aksjeloven § 3-1 første ledd gjelder et minstekrav på 30 000

kroner for aksjekapitalens størrelse i aksjeselskap. Minstekravet i aksjeloven ble nøye vurdert i forbindelse med endringen av aksjeloven ved lov 16. desember 2011 nr. 63, se blant annet 5.5 på side 64 følgende i utredningen «Forenkling og modernisering av aksjeloven» avgitt til Justis- og politidepartementet 7. januar 2011 og oppfølgingen i Prop. 148 L (2010-2011) punkt 3 (side 11 flg.). Ytterligere reduksjon av minste aksjekapital ble vurdert i NOU 2016:22 der det ble foreslått å redusere minste aksjekapital til 1 krone, men dette forslaget ble ikke fulgt opp av departementet, se Prop. 112 L (2016-2017) punkt 6.1 (s. 55 flg.).

Det lovbestemte kravet til minste aksjekapital har først og fremst sin betydning som sperre mot uønsket bruk av aksjeselskapsformen, og har liten betydning for kreditorenes dekningsmuligheter eller aksjonærenes interesse i tilførsel av kapital til selskapet, se den nærmere vurderingen i den nevnte utredningen om «Forenkling og modernisering av aksjeloven» punkt 5.5.2 (side 64 flg.) Dette er imidlertid et hensyn som ikke gjør seg gjeldende når staten vurderer å organisere en virksomhet som statsforetak. Vi kan derfor ikke se noe grunn til å innføre noen bestemt minimumskapital for statsforetakene.

Den någjeldende loven § 13 første ledd første punktum pålegger staten ved stiftelsen av foretaket å gjøre et innskudd som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet, blir videreført. Bestemmelsen har sammenheng med det lovbestemte kravet om forsvarlig egenkapital mv. i gjeldende statsforetakslov § 12, og skal sikre at dette kravet er oppfylt allerede ved stiftelsen av foretaket. Vi foreslår ikke videreføring av særregelen om statens innskudd ved stiftelsen av statsforetaket i lovens § 13 første ledd første punktum. Grunnen til det er at bestemmelsen er overflødig ved siden av det alminnelige kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i utkastet § 3-1 som også gjelder ved opprettelsen av foretaket.

Statsforetaksloven § 13 andre ledd gjelder når statens innskudd består i andre formuesverdier enn penger, herunder når en igangværende virksomhet brukes som innskudd.

Lovens § 13 andre ledd tredje punktum gjelder verdsettelsen av innskuddet, og har til formål å sikre at foretaket virkelig ble tilført verdier for det beløp som er oppført som statens innskudd i stiftelsesdokumentet og vedtektene. Bestemmelsen er utformet etter modell av aksjeloven 1976 § 2-4 tredje ledd første punktum.

De tidligere bestemmelsene i aksjeloven av 1976 om innskudd i andre gjenstander enn penger, er nå avløst av de mer omfattende reglene i den någjeldende aksjeloven § 2-6 om redegjørelse om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger og særskilte rettigheter og § 2-7 om innskudd med andre eiendeler og penger. Bestemmelsen i statsforetaksloven bør utformes med utgangspunkt i disse bestemmelsene, men kan gjøres betydelig enklere enn reglene i aksjeloven. Dette har sammenheng med at reglene i aksjeloven også har til formål å gi informasjon til aksjetegnerne om hva som skytes inn. Dette er hensyn som ikke gjør seg gjeldende i statsforetakene der det er staten som både står bak opprettelsen av foretaket og skyter inn hele kapitalen. Av denne grunn kan vi ikke se at det er behov for å gi reglene om redegjørelse i aksjeloven § 2-6 tilsvarende anvendelse. Det sentrale må for statsforetakene være å sikre at foretaket virkelig blir tilført slike verdier som framgår av stiftelsesdokumentet. Vi foreslår derfor at den någjeldende regelen i statsforetaksloven § 13 andre ledd erstattes av følgende bestemmelse:

«Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn og verdien av innskuddet. Innskuddet skal

vrderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før stiftelsen av foretaket, jf. § 2-2. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet er verdsatt i samsvar med andre punktum skal vedlegges stiftelsesdokumentet.»

Bestemmelsen er tatt inn i lovutkastet § 2-4.

Gjeldende lov § 14 gjelder forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling.

Bestemmelsen svarer til reglene om forhøyelse av aksjekapitalen i aksjeloven kapittel 10, men er betydelig enklere enn disse reglene. Bestemmelsene i aksjeloven må ses i sammenheng med at det i et aksjeselskap kan være flere aksjeeiere som ønsker å delta i en kapitalforhøyelse, herunder at en kapitalforhøyelse gjennom en såkalt rettet emisjon kan brukes til å få nye eiere inn i selskapet. Det er derfor av betydning at de som vurderer å tegne aksjer får informasjon av betydning for aksjetegningen. Dette er ikke spørsmål som er aktuelle for statsforetakene der det bare er staten som kan tegne den nye kapitalen. Det må forutsettes at staten på annen måte kan sikre seg relevant informasjon. Vi kan heller ikke se at det for statsforetakene er behov for regler om styrefullmakt til å forhøye innskuddskapitalen etter mønster av reglene i aksjeloven kapittel 10 II.

I et statsforetak skal forhøyelse av statens innskuddskapital vedtas av foretaksmøtet. Lovens § 14 andre ledd fastsetter nærmere regler om kravet til protokollering, herunder krav til protokollering når innskuddet består i annet enn penger. Bestemmelsene om innskudd i annet enn penger har parallell i gjeldende lov § 13 andre ledd om statens innskudd ved stiftelsen av foretaket. I utkastet § 3-3 andre ledd om forhøyelse av statens innskuddskapital foreslår vi tilsvarende endring som i utkastet § 2-4, se over.

Lovens § 15 gjelder forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling, dvs. at statens innskuddskapital forhøyes ved at foretaket overfører egenkapital som overstiger innskuddskapitalen til innskuddskapital. Bestemmelsen svarer til reglene i aksjeloven kapittel 10 III om forhøyelse av aksjekapitalen ved fondsemisjon, men er betydelig enklere enn disse reglene. Vi foreslår at bestemmelsen videreføres i sin nåværende form, likevel slik at den tilpasses utformingen av reglene i den någjeldende aksjeloven, se lovutkastet § 3-5.

Lovens § 16 gjelder nedsetting av statens innskuddskapital. Bestemmelsen svarer til reglene om nedsetting av aksjekapitalen i aksjeloven kapittel 12, men er atskillig enklere enn disse reglene. Vi foreslår at bestemmelsen videreføres i sin nåværende form, likevel slik at bestemmelsen tilpasses utformingen av reglene i den någjeldende aksjeloven, se lovutkastet §§ 3-10 til 3-12.

Lovens § 17 gjelder utdeling av foretakets midler som utbytte til staten. Bestemmelsen svarer til reglene om utbytte i aksjeloven kapittel 8 I, men er betydelig enklere enn disse.

Aksjeloven har enkelte spesielle regler om utbytte som det er vanskelig å se at det kan være noe praktisk behov for i statsforetak. Det gjelder i første rekke de spesielle reglene om utbytteutbetaling på grunnlag av en mellombalanse og fullmakt til styret om utdeling av tilleggsutbytte, se aksjeloven §§ 8-2 andre ledd og 8-2a, 8-2b og 8-2c. Etter vårt syn er det ikke grunn til å belaste statsforetaksloven med slike regler.

Statsforetaksloven har i motsetning til aksjeloven § 3-6 andre ledd, i dag ingen definisjon av hva som skal anses for en utdeling av foretakets midler, og derfor må følge reglene om utbytte,

eventuelt reglene om nedsetting av statens innskuddskapital eller oppløsning av foretaket. Statsforetaksloven har heller ingen regel om tilbakeføring av ulovlig utbytte som svarer til aksjeloven § 3-7. Slike regler var av mindre betydning under den opprinnelige ordningen der staten garanterte overfor foretakets kreditorer. Under den nåværende ordningen har disse reglene større betydning som et ledd i kreditorvernet. Vi foreslår derfor at det tas inn i statsforetaksloven en tilsvarende bestemmelse i som aksjeloven § 3-6 andre ledd om hva som skal regnes som en utdeling og aksjeloven § 3-7 om ulovlige utdelinger. Forslagene framgår av lovforslaget §§ 3-6 og 3-7.

Aksjeloven § 3-8 har regler om selskapets avtaler med aksjeeiere eller selskapets ledelse, dvs. selskapets nærstående. Vi kan ikke se at det skal være behov for slike regler i statsforetaksloven der staten er eneste eier. Etter regnskapsloven § 7-30 b skal det som note til årsregnskapet opplyses om vesentlige transaksjoner mellom selskapet og nærstående parter. Denne bestemmelsen gjelder også for statsforetak, og gir departementet informasjon om vesentlige transaksjoner mellom foretaket og personer i foretakets ledelse.

Derimot mener vi det kan være grunn til å ta inn i loven en bestemmelse som svarer til aksjeloven § 3-9 første og andre ledd om konserninterne transaksjoner. Bestemmelsene lyder:

- «1) *Transaksjoner mellom selskaper i samme konsern skal grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Vesentlige avtaler mellom konsernselskaper skal foreligge skriftlig.*
- (2) *Kostnader, tap, inntekter og gevinster som ikke kan henføres til noe bestemt konsernselskap, skal fordeles mellom konsernselskapene slik god forretningskikk tilsier.»*

Bestemmelsene gir uttrykk for et viktig selskapsrettslig prinsipp som vi mener det er av betydning at også blir lovfestet for statsforetakene. I lovutkastet foreslår vi at dette gjøres ved en henvisning til aksjeloven § 3-9, se utkastet § 3-13.

Transaksjoner mellom foretaket og staten faller utenfor den nevnte bestemmelsen fordi staten ikke står i noe konsernforhold til statsforetak den eier. Prinsippet i aksjeloven § 3-9 første ledd om at transaksjoner skal grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper bør imidlertid også gjelde for foretakets transaksjoner med staten og vi mener dette bør komme til uttrykk i loven. Vi har derfor tatt inn en bestemmelse om dette i lovutkastet.

Aksjeloven § 3-9 tredje ledd inneholder en særbestemmelse om at summen av utbytte og konsernbidrag ikke må overstige rammen for utbytte. Vi antar at konsernbidrag er lite praktisk for statsforetak, og henviser derfor ikke til denne bestemmelsen.

2.8 Statsforetakenes styre og administrerende direktør

2.8.1 Gjeldende lov

Reglene om statsforetakets styre og administrerende direktør er samlet i kapittel 5 og 6.

Foretakets styre og administrerende direktør utgjør foretakets ledelse. Bestemmelsene er utformet etter mønster av aksjeloven, men er atskillig enklere enn reglene der.

Lovens § 18 fastslår at et statsforetak ledes av et styre og en administrerende direktør. Dette svarer til et aksjeselskaps ledelse, se aksjeloven kapittel 6.

De nærmere reglene om styret framgår av lovens §§ 19-25. Paragraf 19 regulerer styrets sammensetning mv, § 20 gjelder de ansattes styrerepresentasjon, § 21 gjelder styremedlemmenes tjenestetid og § 22 gjelder opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt. Styrets myndighet er nærmere regulert i § 23. Paragrafene 24 og 25 har nærmere regler om styremøter og vedtaksførhet og flertallskrav.

Paragrafene 26 og 27 inneholder regler om foretakets administrerende direktør og administrerende direktørs myndighet.

Paragrafene 27, 28, 29 og 30 inneholder regler av mer generell karakter, så som om habilitet (§ 28), forbud mot å motta gaver mv (§ 29) og opplysningsplikt for styret i datterselskaper ovenfor statsforetakets, dvs. morforetakets ledelse (§ 30).

Statsforetaksloven kapittel 6 gjelder statsforetakets representasjon utad, og består av to paragrafer. Paragraf 31 gjelder styret og administrerende direktørs rett til å representere foretaket og § 32 regulerer konsekvensene av at noen som representerer selskapet utad overskrider det han eller hun har rett til i forhold til foretaket.

2.8.2 Vurderinger

Vårt inntrykk er at statsforetakenes organisasjonsmønster som bygger på en tilnærmet lik modell som aksjeselskapene har vist seg hensiktsmessig. Staten som eier har ikke direkte myndighet i foretaket, men er henvist til å utøve sin eiermyndighet gjennom foretaksmøtet og innenfor de rammer som loven fastsetter. Den direkte ledelsen av foretaket hører under styret og administrerende direktør som har høy grad av økonomisk og forretningsmessig handlefrihet. Disse utgangspunktene modifiseres noe gjennom enkelte spesialregler i loven som vi kommer tilbake til.

Vi har ikke mottatt innspill som tilsier at hovedstrukturen i statsforetakets ledelse bør endres.

Statsforetaksloven § 19 fastsetter at et statsforetak skal ha et styre på minst tre personer. Dette betyr at det ikke er adgang til i et statsforetak å ha et styre med en eller to personer, slik som aksjeloven åpner for, se aksjeloven § 6-1 første ledd. Vi kan ikke se noe behov for å åpne for at et statsforetak kan organiseres med et styre med en eller to medlemmer. Statsforetaksformen vil være et organisasjonstilbud til virksomheter av en viss størrelse som bør ledes av et kollegialt organ på minst tre medlemmer slik ordningen er for allmennaksjeselskap etter allmennaksjeloven § 6-1 første ledd. Etter vårt syn er det derfor i et statsforetak ikke grunn til å åpne for at styret kan ha ett eller to medlemmer. Et slikt styre kan først og fremst være praktisk i små virksomheter der ofte eieren selv tar del i ledelsen. Dette vil ikke være tilfelle for statsforetak. Vi foreslår derfor ikke endringer i kravet til minimum tre styremedlemmer i et statsforetak.

Reglene i statsforetaksloven § 20 om ansattes styrerepresentasjon er utformet etter mønster av representasjonsreglene i aksjeloven av 1976, og er ikke harmonisert med senere endringer i aksjelovens regler. Reglene om de ansattes styrerepresentasjon i statsforetak er derfor i utakt med gjeldende regler i aksjeloven på flere punkter. Dette bør endres slik at reglene i statsforetaksloven

§ 20 kommer a jour med de gjeldende reglene om ansattes representasjonsrett i aksjeloven §§ 6-4

og 6-5. Om detaljene i vårt forslag til lovtekst vises til lovutkastet §§ 5-4 og 5-5 og spesialmerkningene til disse bestemmelsene.

Reglene i statsforetaksloven § 21 om styremedlemmenes tjenestetid svarer i hovedtrekkene til aksjeloven § 6-6, og bør videreføres. I aksjeselskaper kan det etter aksjeloven § 6-6 første ledd vedtektsfestes at et styremedlem skal tjenestegjøre på ubestemt tid, dvs. uten noen bestemt avgrenset tjenestetid. Vi antar at dette er lite praktisk i et statsforetak, og foreslår derfor ikke en tilsvarende bestemmelse i statsforetaksloven, se lovutkastet § 5-6.

Statsforetaksloven § 22 om opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt, er ikke harmonisert med aksjeloven § 6-7 første ledd slik denne bestemmelsen lyder etter at den ble endret ved lov 16. juni 2017 nr. 71. I lovutkastet § 5-7 første ledd foreslår vi at bestemmelsen i statsforetaksloven harmonisert med den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-7 første ledd.

Aksjeloven §§ 6-8 har regler om suppleringsvalg til styret. Vi antar at reglene her regulerer en praktisk situasjon som det også kan være av betydning å ha regler om i statsforetak. Vi foreslår derfor regler om dette i lovutkastet § 5-8.

Vi antar videre at det kan være hensiktsmessig med en regel tilsvarende aksjeloven § 6-9 om varamedlemmer og observatører tilsvarende aksjeloven § 6-9. Bestemmelsen gjør det klart at lovens bestemmelser om styremedlemmer også gjelder for varamedlemmer og observatører til styret, se utkastet 5-9.

Vi foreslår også en bestemmelse i statsforetaksloven som svarer til aksjeloven § 6-10 om styremedlemmers, varamedlemmers og observatørers godtgjørelse. Bestemmelsen regulerer ikke nærmere størrelsen på godtgjørelsen, men fastslår at den fastsettes av generalforsamlingen, det vil si foretaksrådet i statsforetakene. Det er i samsvar med praksis. Dessuten fastslår aksjeloven § 6-10 andre punktum at retten til godtgjørelse for styremedlemmer faller bort ved konkurs i selskapet. Etter at staten som eier etter lovendringen i 2002 har et begrenset ansvar for statsforetakets forpliktelser, kan også et statsforetak gå konkurs. Det kan derfor også i statsforetaksloven være behov for en bestemmelse etter mønster av aksjeloven § 6-andre punktum, se utkastet § 5-10.

Aksjeloven § 6-11 stiller bostedskrav til styremedlemmer og daglig leder. Utgangspunktet er at daglig leder og minst halvparten av styremedlemmene skal være bosatt her i riket. Dette gjelder likevel ikke for statsborgere i en EØS stat som bor i en EØS stat. Gjeldende statsforetakslov har ikke slike bostedskrav til styrets medlemmer, og vi antar at det heller ikke er grunn til å lovfeste slike krav i den nye loven. Derimot mener vi at det kan være grunn til å ta inn i loven et krav om at styremedlemmene skal være myndige. Et slikt krav gjelder for aksjeselskaper etter aksjeloven § 6-11 andre ledd og bør også gjelde i statsforetak. Bakgrunnen for bestemmelsen er blant annet at styremedlemmene har et solidarisk ansvar for det forsinkelsesgebyr som ilegges når innsendingsfristen for regnskaper etter regnskapsloven § 8-3 ikke overholdes.¹³

Reglene i statsforetaksloven § 23 om styrets myndighet i foretaket er utformet med utgangspunkt i bestemmelsene om styrets myndighet i aksjeselskaper etter aksjeloven av 1976, men likevel slik at reglene tar hensyn til særlige forhold som gjør seg gjeldende for statsforetak.

¹³ Ot. prp. nr.21 (2006-2007) punkt 9.3.3 (side 156-157).

I gjeldende aksjelov er de sentrale regler om styrets myndighet og oppgaver bygd betydelig ut, og framgår nå av aksjeloven § 6-12 om forvaltningen av selskapet og § 6-13 om styrets tilsynsansvar. Bestemmelsene i statsforetaksloven om styrets myndighet og oppgaver bør bygges ut etter mønster av gjeldende aksjelov, se lovutkastet §§ 5-12 til 5-14 og spesiellmerknadene til disse bestemmelsene.

Paragraf 23 annet og tredje ledd inneholder bestemmelser som er særlige for statsforetakene og som er uten parallell i aksjeloven. Begge bestemmelsene har sammenheng med at statsforetaksformen er utformet særlig med tanke på foretak med et sektorpolitisk formål og har til formål å sikre departementet innsyn og kontroll med saker som kan ha betydning for gjennomføringen av formålet.

Etter § 23 annet ledd skal styret i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål eller som i vesentlig grad endrer virksomhetens karakter, forelegge saken for departementet før det treffer vedtak. Bestemmelsen gir også hjemmel til å presisere i vedtektene hvilke sakstyper styret skal forelegge for departementet før det treffer vedtaket. Ved å bli informert om slike saker får departementet en mulighet for å gripe inn hvis det er ønskelig. Dette må i tilfelle skje ved at det innkalles til foretaksmøte der departementet instruerer styret om innholdet av det vedtaket departementet ønsker, jf. NOU 1991:8 side 67 og Ot.prp. nr.32 (1990-91) side 19. Vi har ikke fått innspill om denne bestemmelsen, og foreslår at den videreføres.

Etter statsforetaksloven § 23 tredje ledd kan styret ikke uten foretaksmøtet samtykke «... inngå avtale om deltakelse i et selskap eller annet samarbeidsforhold hvor foretaket har et ubegrenset ansvar for den felles virksomhetens samlede forpliktelser eller for deler av disse.» Lovgrunnen er at slike samarbeidsforhold kunne påføre foretaket en særlig risiko som ikke var forenlig med statens ubegrensede ansvar, se ot.prp. nr. 32 (1990-91) side 18.

Hensynet til statens mulige ansvar gjør seg ikke gjeldende etter innføringen av ansvarsbegrensningen ved lovendringen i 2002. For så vidt kan bestemmelsen oppheves. Det kan likevel være andre grunner til at bestemmelsen bør videreføres. Samarbeidsforhold som omfattes av bestemmelsen påfører statsforetaket et særlig ansvar som etter omstendighetene kan true statsforetakets økonomi slik at det ikke er i stand til å ivareta foretakets sektorpolitiske mål. Dette tilsier at avgjørelsesmyndigheten i slike saker ligger hos foretaksmøtet, dvs. departementet. Det normale bør for øvrig være at om et statsforetak ønsker å gå inn i et samarbeid der det påtar seg et ubegrenset ansvar for fellesskapets forpliktelser, bør dette skje gjennom et datteraksjeselskap der statsforetaket har et begrenset gjeldsansvar.¹⁴

Lovens § 24 om styremøter og § 25 om vedtaksførhet og flertallskrav er utformet etter mønster av regler om dette i aksjeloven av 1976 §§ 8-9 og 8-10. I den någjeldende aksjeloven er spørsmålene regulert i §§ 6-19 til 6-26 som inneholder en noe mer detaljert regulering av styrebehandlingen. Dette er regler som gir svar på sentrale spørsmål som kan oppstå i praksis, og som dermed er av praktisk betydning også i et statsforetak. Vi foreslår derfor at det i statsforetaksloven tas inn en tilsvarende regulering av saksbehandlingen i styret som i aksjeloven §§ 6-19 til 6-26.

Statsforetaksloven § 24 tredje ledd inneholder regler om styreprotokoll. Gjeldende aksjelovens krav til styreprotokollen fremgår av loven § 6-29. Vi foreslår at det i statsforetaksloven blir tatt

¹⁴ Se Ot. prp. nr. 32 (1990-91) side 19

inn en egen paragraf om styreprotokollen som utformes etter mønster av den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-29, se lovutkastet § 5-31.

Etter statsforetaksloven § 24 tredje ledd tredje punktum skal styreprotokollen «... *snarest, og senest 14 dager etter at styremøtet er avholdt sendes til vedkommende departement*».

Dette er en særbestemmelse for statsforetak som ikke har noe parallell i aksjeloven. Om bakgrunnen for bestemmelsen heter det i Ot.prp. nr. 32 (1990-91) side 31 at ordningen med at «*styreprotokollen skal forelegges departementet, må ses i sammenheng med statsforetakenes sektorpolitiske rolle og statens ansvar for foretakskreditorene. Dette tilsier at ansvaret hos politiske myndigheter bør ha noe større innsyn i statsforetakenes virksomhet enn i virksomheter som drives som aksjeselskap. Departementet mener derfor at utvalgte forslag bør opprettholdes*».

Den begrunnelsen som gjelder statens ansvar for foretakskreditorene, har ikke lenger gyldighet etter innføringen av ansvarsbegrensningen i statsforetakene. Styreprotokollene har neppe særlig betydning som opplysningskilde for departementet om styrearbeidet. I et statsforetak er det jevnlig møter og annen form for kontakt mellom departementet og foretakets ledelse utenfor de formelle foretaksmøtene der departementet mottar informasjon om aktuelle saker, se nærmere punkt 2.10. Slik kontakt vil i praksis være den sentrale opplysningskilden for departementet, og vi vil tro at styreprotokollene har lite å tilføre utover dette. Bestemmelsen kan dessuten føre til at styreprotokollene i statsforetak begrenses til det minimum som skal til for å tilfredsstille lovens minimumskrav. Det kan dessuten anføres at det ikke nødvendigvis er ønskelig at statsråden blir informert om styresaker ved å få oversendt styreprotokollene. Forvaltningen av foretaket er styrets ansvar som i utgangspunktet statsråden ikke behøver å involvere seg i. Men blir statsråden likevel kjent med slike saker, kan dette etter omstendighetene bety at han eller hun ikke kan forholde seg passiv.

Vi har etter dette kommet til at kravet om at innsending av styreprotokollene til departementet bør sløyfes.

Statsforetaksloven §§ 26 og 27 fastsetter regler om selskapets og foretakets administrerende direktør og dennes myndighet. Reglene om administrerende direktørs myndighet svarer i hovedtrekkene til reglene i aksjeloven av 1976 § 8-7.

I gjeldende aksjelov er betegnelsen «administrerende direktør» byttet ut med «daglig leder». Vi foreslår at dette også gjøres i statsforetaksloven.

Når det gjelder reglene om administrerende direktørs myndighet, fremgår de tilsvarende reglene i aksjeloven av §§ 6-14 og 6-15. Vi foreslår at tilsvarende bestemmelser tas inn i statsforetaksloven, se lovutkastet §§ 5-15 og 5-16.

Lovens § 28 om inhabilitet er utformet etter mønster av den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven 1976. Vi foreslår at denne bestemmelsen erstattes med en inhabilitetsbestemmelse som utformes etter mønster av inhabilitetsregelen i gjeldende aksjelov § 6-27 første ledd, se utkastet § 5-27.

Statsforetaksloven § 29 har en særregel om forbud mot å motta gaver mv. som ikke har parallell i aksjelovgivningen. Bestemmelsen har mønster i den tidligere tjenestemannsloven § 20 første ledd om bakgrunnen for bestemmelsen heter det blant annet i NOU 1991:8 side 87:

«Utvalget mener at bestemmelsen i tjenestemannsloven bør danne mønster i statsforetak. Det må forutsettes at virksomheter som spiller en dominerende rolle i markedet blir organisert som statsforetak, og det bør derfor være klare regler som forbyr de ansatte å motta ytelser som kan påvirke deres valg av leverandører mv.».

Det som er gjengitt har fremdeles gyldighet. Vi har ikke mottatt innspill når det gjelder bestemmelsen. Vi foreslår derfor at bestemmelsen videreføres, likevel slik at den tilpasses forbudet mot å motta gaver i tjenesten mv. i gjeldende statsansatte lov av 2017 § 39 første ledd.

Statsforetaksloven § 30 gjelder opplysningsplikt mv. for styret i datterselskap, og har parallell i gjeldende aksjelov § 6-16 første ledd. Bestemmelsen i aksjeloven forutsetter at morselskapet er et aksjeselskap, mens bestemmelsen i statsforetaksloven gjelder der morforetaket er et statsforetak, se konserndefinisjonen i statsforetakslovens § 2 andre og tredje ledd. Bestemmelsen har betydning for morforetakets ledelse av konsernet. Bestemmelsen foreslås videreført, likevel slik at den tilpasses den någjeldende bestemmelsen i aksjeloven § 6-16. Etter mønster av gjeldende aksjelov § 6-16 andre ledd foreslås det en bestemmelse om morforetakets opplysningsplikt overfor datterselskapet. En tilsvarende bestemmelse fantes ikke i aksjeloven av 1976.

Statsforetakslovens kapittel 6 (§§ 31 og 32) har regler om foretakets representasjon utad, og er utformet et mønster av tilsvarende regler i aksjeloven 1976 §§ 8-12, 8-13 og 8-15.

Vi foreslår at disse bestemmelsene videreføres, likevel slik at de tilpasses de någjeldende reglene i aksjeloven § 6-13 til 6-34, se lovutkastet §§ 5-31 til 5-35.

2.9 Bedriftsforsamlingen

2.9.1 Gjeldende lov

Statsforetaksloven kapittel 7 (§§ 33-37) har regler om bedriftsforsamlingen i statsforetaket.

Reglene om bedriftsforsamlingen er i utgangspunktet utarbeidet etter mønster av reglene om bedriftsforsamlingen i aksjeloven 1976 §§ 8-18 følgende. Bedriftsforsamlingens oppgaver er imidlertid en annen i et statsforetak enn i et aksjeselskap. I motsetning til det som gjelder i aksjeselskaper etter aksjeloven § 6-35 første ledd, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd, er det i et statsforetak foretaksmøtet som velger foretakets styre. Bedriftsforsamlingen har ikke vedtaksmyndighet i saker om større investeringer mv. slik som i aksjeselskap, jf. aksjeloven § 6-35 første ledd, jf. allmennaksjeloven § 6-37 fjerde ledd. Bedriftsforsamlingens sentrale oppgaver i statsforetak er dermed begrenset til å føre tilsyn med forvaltningen av foretaket, avgi uttalelser i saker som skal behandles på foretaksmøtet samt vedta anbefalinger til styret, se nærmere statsforetaksloven § 35.

2.9.2 Vurderinger

I praksis er det vist liten interesse for å ha bedriftsforsamlinger i statsforetak. Ingen av de nåværende statsforetakene har bedriftsforsamling, og - så langt vi kjenner til - har det heller aldri tidligere vært statsforetak med slikt organ.

Under høringen av statsforetaklovutvalgets utredning (NOU 1991:8) var det noe forskjellig oppfatning om berettigelsen av bedriftsforsamlingen i statsforetak. I Ot.prp. nr. 32 (1990-91) side 19 gir departementet uttrykk for at det kan reise spørsmål om bedriftsforsamlingens berettigelse. Departementet ble likevel stående ved at bedriftsforsamlingen bør opprettholdes i statsforetak med de begrensede oppgavene som det er redegjort for over.

Etter vårt syn har erfaringen vist at det er lite eller ingen interesse for å ha bedriftsforsamling i statsforetak. I statsforetak med flere enn 200 ansatte som i utgangspunktet skal ha bedriftsforsamling, har man i praksis valgt å inngå avtale om ikke å ha slikt organ. De ansatte får dermed slik økt styrerepresentasjon som er fastsatt i statsforetaksloven § 20 tredje ledd. Etter lovbestemmelsen skal de ansatte i statsforetak, der det er inngått avtale om ikke å ha bedriftsforsamling, velge ett styremedlem eller to observatører i tillegg til den representasjonen de ellers skulle hatt. Vi foreslår etter dette at reglene om bedriftsforsamling i statsforetak ikke videreføres. En konsekvens av dette er at de ansatte i alle statsforetak med mer enn 200 ansatte skal ha slik utvidet styrerepresentasjon som de i dag skal ha i foretak der det inngås avtale om ikke å ha bedriftsforsamling, det vil si at de skal velge ett styremedlem eller to observatører i tillegg til den representasjonen de ellers skulle hatt, se over. Vårt forslag til lovtekst om dette fremgår av lovutkastet § 5-4 tredje ledd.

2.10 Foretaksmøte. Utøvelse av statens eiermyndighet i statsforetak

2.10.1 Gjeldende lov

Statsforetaksloven kapittel 8 (§§ 38-42) har regler om foretaksmøte. Foretaksmøtet svarer i hovedtrekkene til generalforsamlingen i et aksjeselskap, og er det organ staten som eier kan utøve eiermyndighet i foretaket. Reglene om foretaksmøte er imidlertid vesentlig enklere enn reglene i aksjeloven om generalforsamlingen.

2.10.2 Vurderinger

Om foretaksmøtet heter det i NOU 1991:8 punkt 8.8.6 (side 62) blant annet følgende:

«Utvalget mener at statens eiermyndighet bare skal kunne utøves gjennom et særskilt organ, foretaksmøtet. Utenfor dette skal departementet ikke ha noen formell myndighet i foretaket. Ved å kreve at departementet treffer vedtak i foretaksmøtet vil det sikres en viss notoritet over hvilke vedtak som blir truffet. Fra foretaksmøtet skal det føres en protokoll som eventuelt vil kunne legges fram hvis det blir spørsmål om ansvar m.v. Protokolleringen fra foretaksmøtet vil også kunne være av betydning for statsrådets parlamentariske og konstitusjonelle ansvar for forvaltningen av statens eierinteresse i statsforetak.

Videre vil krav om et foretaksmøte gjøre det lettere å trekke grupper utenfor departementet inn i avgjørelsesprosessen. Se utkastets § 38 annet ledd om hvem som har rett til å være tilstede i foretaksmøtet og til å uttale seg der.

Utvalget legger dessuten særlig vekt på at ved å kreve at departementet bare kan utøve eiermyndighet i foretaket gjennom foretaksmøtet, vil dette demme opp for uformelle instruksjoner og beskjeder fra departementets tjenestemenn til foretaksledelsen. Slike uformelle kontakter vil lett medføre en uheldig uklarhet om hvor ansvaret for avgjørelser ligger, og bør derfor brukes med varsomhet.»

I Ot.prp. nr. 32 (1990-91) punkt 7.3 (side 21) gir departementet sin tilslutning til at departementets myndighetsutøvelse bør kanaliseres gjennom foretaksmøtet.

Det som er gjengitt over har fortsatt gyldighet. Vi har ikke fått innspill når det gjelder lovens regler om foretaksmøtet, og vi antar derfor at reglene i praksis fungerer tilfredsstillende.

Statsforetakslovens regler om foretaksmøtet er utformet med utgangspunkt i aksjelovens regler om generalforsamlingen. Reglene om foretaksmøtet er imidlertid betydelig enklere enn reglene om generalforsamlingen. Dette har først og fremst sammenheng med at staten er eier av foretaket og har dermed alene avgjørelsesmyndighet i de sakene som behandles i foretaksmøtet. Det er dermed ikke behov for stemmerettsregler og andre regler som forutsetter at det kan være flere deltakere med avgjørelsesmyndighet. Av samme grunn er det i statsforetaksloven heller ikke behov for regler om søksmål om ugyldige beslutninger og granskning etter krav fra et mindretall av aksjeeierne, se regler om dette i aksjeloven kapittel 5 V og VI.

Aksjeloven kapittel 5 II har regler om forenklet generalforsamlingsbehandling. Reglene kom inn i loven ved lovendring 14. juni 2013 nr. 40 og er senere endret ved lov 16. juni 2017 nr. 71. Disse reglene åpner blant annet for at generalforsamlingen kan holdes uten fysisk møte, herunder ved hjelp av elektroniske hjelpemidler.

Statsforetakslovens regler om foretaksmøtet forutsetter at møtet skal holdes som et fysisk møte der departementets representant deltar sammen med foretakets ledelse. Ledelsen trekkes derved inn i avgjørelsesprosessen ved at de får tilsendt saksdokumentene og kan uttale seg om de sakene som er oppe til behandling. Det vises for øvrig til det som over er gjengitt fra NOU 1991:8 om statsforetakslovutvalgets begrunnelse for foretaksmøtet.

Etter vårt syn tilsier dette at lovens ordning fortsatt bør være at foretaksmøtet skal holdes som et fysisk møte. Når dette er sagt, kan loven ikke forstås slik at den er til hinder for at man i det enkelte tilfelle finner praktiske løsninger som tillater deltakelse fra ledelsen uten å være fysisk tilstede sammen med departementets representant, herunder at ledelsen kan delta ved hjelp av elektroniske hjelpemidler. Etter vårt syn er det imidlertid ikke nødvendig å belaste loven med nærmere regler om dette.

I det som er gjengitt fra NOU 1991:8 over, peker utvalget på at utøvelsen av eiermyndigheten gjennom foretaksmøtet vil demme opp for uformelle instruksjoner og beskjeder fra departementets tjenestemenn til foretaksledelsen. Dette vil lett medføre en uheldig uklarhet om hvor ansvaret og avgjørelser ligger, og må dersom brukes ved varsomhet. Det som i NOUen står om kontakt mellom departementet og foretaksledelsen utenfor foretaksmøtet har fortsatt gyldighet. Problemstillingen er blant annet utdypet i punkt 7 i utredningen «Statsrådets forvaltning av statens eierskap i selskaper som staten eier alene eller er deleier i. Forholdet til Stortinget og selskapets ledelse» som ble avgitt til Nærings- og fiskeridepartementet 9. oktober 2017. Senere er spørsmålet blant annet behandlet i Meld. St. 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper. Bærekraftig verdiskapning der det i punkt 12.3 (side 95-96) blant annet heter:

«Staten avholder regelmessige møter med selskapet. Dette og annen kontakt med selskapet omtales som eierdialog. I eierdialogen kan staten ta opp forhold, stille spørsmål og formidle synspunkter som selskapet kan vurdere i tilknytning til sin virksomhet og utvikling. Dette er innspill til selskapet, og ikke instruksjoner eller pålegg.»

Styret skal forvalte selskapet i selskapets og aksjonærfellesskapets interesse, og skal selv foreta konkrete avveininger og beslutninger. Saker som krever tilslutning fra eierne må behandles på generalforsamling.»

Det som er gjengitt gjelder direkte aksjeselskaper, men har også gyldighet for statsforetak.

2.11 Teknologinøytralt

I oppdragsavtalen er vi spesielt bedt om å gjøre statsforetaksloven teknologinøytral. Ved lov 16. juni 2017 nr. 71 ble det vedtatt endringer i aksjelovgivningen med formål å gjøre denne loven teknologinøytral. Lovendringene har grunnlag i departementets forslag i Prop. 112 L (2016-2017) punkt 4. Ved lovendringen fikk aksjeloven ny § 1-6, der elektronisk og fysisk utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon er likestilt og en ny § 1-7 om teknologinøytral kommunikasjon mellom selskapet og aksjeeierne. Dessuten ble en rekke bestemmelser i loven endret for å klargjøre at kravet til signatur er teknologinøytralt. Dette ble gjort ved at en rekke bestemmelser i aksjeloven som brukte ord som «underskrift», «underskrive» og liknende ble byttet til «signatur», «signere» mv.

De nevnte endringene i aksjeloven kan danne modell for også å gjøre statsforetaksloven teknologinøytral. Dette har vi gjort ved at vi som § 1-8 i lovutkastet har foreslått en bestemmelse som er tilnærmet identisk med aksjeloven § 1-6. Om detaljene i bestemmelsen vises til spesialmerknadene i punkt 3.

Aksjeloven § 1-7 gir som nevnt regler om hvordan lovbestemt kommunikasjon mellom selskapet og aksjeeierne skal foregå. Bestemmelsen gir blant annet styret myndighet til å fastsette kommunikasjonsmåten.

Etter vårt skjønn vil en bestemmelse som aksjeloven § 1-7 ikke ha særlig praktisk betydning i statsforetak der staten er eneste deltaker og dessuten virke unødig formalistisk. Vi antar at man finner praktiske former for kommunikasjonen mellom foretaket og departementet uten at det er nødvendig å belaste lovteksten med formaliserte regler om dette. Vi har derfor blitt stående ved ikke å foreslå en bestemmelse tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 1-7.

Vi har i lovutkastet gjennomgående brukt de teknologinøytrale uttrykkene «signatur», «signere» mv.

3. Merknader til de enkelte paragrafer i lovforslaget

3.1 Kapittel 1. Innledende bestemmelser

Kapittel 1 inneholder åtte paragrafer av innbyrdes nokså ulik karakter. Kapitlet avløser kapittel 1 i gjeldende lov, men i utkastet er det foreslått enkelte bestemmelser som ikke har motstykke i gjeldende lov. Dessuten er enkelte av bestemmelsene i gjeldende lov kapittel 1 sløyfet.

Gjeldende lov § 5 om foretakets låneopptak og garantistillelser er flyttet til utkastet § 5-13 andre ledd.

Til § 1-1

Paragrafen fastlegger lovens virkeområde, og viderefører gjeldende lov § 1.

Til § 1-2

Det foreslås her en ny bestemmelse om lovens formål som ikke har motstykke i gjeldende lov. Om denne bestemmelsen vises til punkt 2.3.

Til § 1-3

Bestemmelsen fastslår at statsforetaket er et eget rettssubjekt som selv kan ha rettigheter og forpliktelser mv. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 3. Tidspunktet for inntreden av full rettssubjektivitet er regulert i utkastet § 2-6.

Til § 1-4

Paragrafen gjelder statens ansvar for foretakets forpliktelser, og viderefører gjeldende lov § 4 a som ble tilføyd ved lov 20. desember 2002 nr. 88. Paragrafen slår fast at staten ikke hefter overfor kreditorene for foretakets forpliktelser og at staten ikke plikter å skyte inn kapital i foretaket ut over det som følger av stiftelsesdokumentet eller vedtak om forhøyelse av innskuddskapitalen. Bestemmelsen svarer til aksjeloven § 1-2.

Til § 1-5

Paragrafen definerer konsern og når et statsforetak er et morforetak i et konsern. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 2 andre til fjerde ledd, men er tilpasset konserndefinisjonen i gjeldende aksjelov § 1-3.

Til § 1-6

Paragrafen viderefører gjeldende lov § 4 om forholdet til annen lovgivning.

Til § 1-7

Paragrafen fastsetter at bestemmelsene i statsforetaksloven ikke kan fravikes i vedtektene, og viderefører gjeldende lov § 6.

Til § 1-8

Paragrafen gjelder utarbeidelse og oppbevaring av foretaksdokumentasjon, og den slår i tillegg fast et prinsipp om teknologinøytralitet. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov. Den er utformet etter mønster av aksjeloven § 1-6 om utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon.¹⁵

Første ledd er identisk med aksjeloven § 1-6 første ledd, bortsett fra at bestemmelsen i utkastet gjelder dokumentasjon som skal utarbeides etter statsforetaksloven, mens den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven gjelder dokumentasjon som skal utarbeides etter aksjeloven. Bestemmelsen er teknologinøytral, men krever at dokumenter som omfattes av bestemmelsen skal utarbeides og oppbevares på betryggende måte. Av særlig betydning for elektroniske dokumenter er bestemmelsen i første ledd andre punktum om at dokumentasjonen skal være i lesbar form og være tilgjengelig fra Norge.

¹⁵ Se nærmere Prop. 112 L (2016-2017) punkt 4.1 (side 15 flg.) og punkt 10.1 (side 103).

Andre ledd er identisk med aksjeloven § 1-6 andre ledd. Bestemmelsen slår fast at krav om skriftlighet i loven ikke er til hinder for elektroniske løsninger. Bestemmelsen har blant annet betydning for saker som skal forelegges departementet etter utkastet § 5-13 første ledd om saker som «... skriftlig (skal) forelegges departementet».

Tredje ledd gir en forskriftshjemmel, og er identisk med aksjeloven § 1-6 tredje ledd.

3.2 Kapittel 2. Stiftelse av statsforetak

Kapittelet inneholder nærmere regler om stiftelsen av statsforetak. Kapittelet avløser kapittel 2 og 3 i gjeldende lov, men inneholder noe flere bestemmelser enn kapitlene i gjeldende lov.

Om våre generelle vurderinger av stiftelsesreglene, vises til punkt 2.5.

Til § 2-1

Paragrafen er identisk med § 7 i gjeldende lov. Bestemmelsen fastsetter at vedtak om opprettelse av et statsforetak skal treffes av Kongen i statsråd. Videre stiller bestemmelsen visse innholdsmessige krav til vedtaket.

Til § 2-2

Paragrafen inneholder nærmere regler om stiftelsesdokumentet som sammen med statsrådsvedtaket etter § 2-1 utgjør stiftelsesgrunnlaget for foretaket. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 8.

Etter *andre ledd* anses statsforetaket for stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet. Dette er i samsvar med § 8 andre ledd første punktum i gjeldende lov. I gjeldende lov § 8 andre ledd annet punktum heter det at fra stiftelsestidspunktet kan «... foretaket ha partsstilling som nevnt i § 3». Denne bestemmelsen er sløyfet i utkastet. Spørsmålet om når et statsforetak kan ha rettigheter og forpliktelser er i utkastet regulert i § 2-6.

Til § 2-3

Paragrafen avløser §§ 10 og 11 i gjeldende lov om vedtektenes minimumsinnhold og vedtektsendringer, se også punkt 2.5 om dette.

Første ledd avløser gjeldende lov § 10, men stiller færre krav til vedtektenes innhold enn denne bestemmelsen. Utkastet er utformet etter mønster av aksjeloven § 2-2 første ledd, likevel slik at bestemmelsen er tilpasset statsforetakene.

Gjeldende lov § 2-2 første ledd nr. 2 bestemmer at vedtektene skal angi «Foretakets formål.» Dette er i utkastet § 2-2 første ledd nr. 2 byttet ut med «Foretakets sektorpolitiske formål. Dette samsvarer bedre med utkastets § 1-2 om formålet med loven. Vi viser dessuten til punkt 2.3.

Andre ledd avløser gjeldende lov § 11 om at endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

Til § 2-4

Paragrafen avløser gjeldende lov § 13 andre ledd som stiller særlige krav til innholdet av stiftelsesdokumentet der statens innskudd er andre eiendeler enn penger. Andre, tredje og fjerde punktum om verdsettelsen av innskuddet er utformet etter mønster av reglene i aksjeloven, se aksjeloven § 2-6 første ledd nr. 4, og andre ledd samt § 2-7. Utkastet er imidlertid tilpasset statsforetakene. Utkastets regler om innskudd med andre eiendeler enn penger er adskillig enklere enn bestemmelsen om dette i aksjeloven. Vi viser til punkt. 2.5.2 om grunnen til det.

Til § 2-5

Paragrafen gjelder registrering i Foretaksregisteret, og avløser gjeldende lov § 9. Bestemmelsen er noe utbygd i forhold til denne bestemmelsen.

Andre og tredje ledd er utformet etter modell av aksjeloven § 2-18 andre og tredje ledd.

Til § 2-6

Paragrafen er ny i forhold til gjeldende lov, men har modell i aksjeloven § 2-20 om når et aksjeselskap får full rettssubjektivitet. Om utkastet § 2-6 vises ellers til punkt 2.5.2.

3.3 Kapittel 3. Foretakets kapital. Utdelinger fra foretaket

Kapittelet inneholder sentrale regler om statsforetakets kapital, herunder forhøyelse av statens innskuddskapital etter stiftelsen og utdeling av foretakets midler til staten.

Bestemmelsene i kapittel 3 avløser gjeldende lov kapittel 4, men er noe forskjellig fra reglene her.

Om våre generelle vurderinger av kapitalreglene vises til punkt 2.7.

Til § 3-1

Paragrafen avløser gjeldende lov § 12 første ledd, men er utformet etter modell av den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 3-4.

Til § 3-2

Paragrafen pålegger handleplikt ved tap av egenkapital. Bestemmelser avløser gjeldende lov § 12 andre og tredje ledd. Bestemmelsen er utformet etter mønster av styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5, men er tilpasset statsforetakene. I utkastet er det presisert at departementet skal ha et særlig varsel ved tap av egenkapital mv.

Til §§ 3-3 og 3-4

Paragrafene gjelder forhøyelse av statens innskuddskapital etter stiftelsen og registrering av forhøyelsen i Foretaksregisteret. Bestemmelsene avløser gjeldende lov § 14, men er noe utbygd i forhold til denne bestemmelsen. Bestemmelsene er utformet etter mønster av reglene om forhøyelse av aksjekapitalen i aksjeloven kapittel 10 I, men er atskillig enklere enn disse reglene og er tilpasset statsforetakene.

Til § 3-5

Paragrafen gjelder forhøyelse av statens innskuddskapital uten nyinnbetaling. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 15.

Til § 3-6

Paragrafen gjelder utdeling av foretakets midler til staten som eier av foretaket.

Første ledd fastsetter at utdelinger bare kan skje etter reglene i loven om utbytte, nedsetting av innskuddskapitalen, fusjon og fisjon og tilbakebetaling etter oppløsning av foretaket.

Andre ledd inneholder en definisjon av hva som er en utdeling etter loven, og dermed er underlagt lovens regler om dette. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har mønster i aksjeloven § 3-6. Etter at staten ved lovendringen fikk begrenset ansvar for foretakets forpliktelser, bør dette ha som konsekvens at utdelinger av foretakets midler til staten som eier bør formaliseres etter tilsvarende regler som gjelder for aksjeselskaper.

Aksjeloven § 3-6 tredje ledd inneholder en særbestemmelse om at prinsippet om verdsetting til virkelig verdi i andre ledd andre punktum ikke er avgjørende for bestemmelser i loven som setter beløpsmessige begrensninger for adgangen til utdelinger fra selskapet. Bestemmelsen har blant annet betydning for beregningen av utbytterammen i utkastet § 3-8 og rammen for nedsetting av innskuddskapitalen i utkastet § 3-10 første ledd nr. 2 og 3 jf. § 3-11 andre ledd. Vi antar at statsforetaksloven ikke bør belastes med den tilsvarende bestemmelsen, men at bestemmelsen i aksjeloven kan gis anvendelse ved en henvisning til aksjelovens bestemmelse. Tilsvarende gjelder forskriftshjemmelen i aksjeloven § 3-6 fjerde ledd.

Til § 3-7

Paragrafen gjelder ulovlige utdelinger fra foretaket, og er ny i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsen har mønster i aksjeloven § 3-7, men er betydelig forenklet i forhold til denne. Forslaget er en konsekvens av statens begrensede ansvar for foretakets forpliktelser. En konsekvens av dette er at staten må ha den samme plikt til tilbakeføring av ulovlige utdelinger til foretaket som aksjeeiere har i aksjeselskap etter § 3-7.

Vi kan ikke se at verken aksjeloven § 3-7 første ledd andre punktum om utbetalinger til godtroende mottaker eller aksjeloven § 3-7 andre ledd har praktisk betydning i statsforetak. Ansvaret etter aksjeloven § 3-7 andre ledd for den som på selskapets vegne har medvirket til en ulovlig utdeling er betinget av at tilbakeføringskravet etter første ledd ikke fører fram. Dette er en uaktuell problemstilling der det er staten som har tilbakeføringsplikten etter utkastet første ledd.

Til §§ 3-8 og 3-9

Paragrafene gjelder utdeling av utbytte til staten og foretaksmøtets beslutning om dette. Bestemmelsene avløser gjeldende lov § 17. Bestemmelsene er utformet etter mønster av aksjeloven §§ 8-1 og 8-2, men er enklere enn disse. Dette har sammenheng med at blant annet særbestemmelsen i aksjeloven § 8-1 andre ledd om fradrag i utbytterammen er uten betydning for statsforetak.

Til §§ 3-10, 3-11 og 3-12

Paragrafene gjelder nedsetting av statens innskuddskapital, og avløser gjeldende lov § 16. Bestemmelsene er noe utbygd i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsen er utformet med mønster i reglene om nedsetting av aksjekapitalen i aksjeloven § 12, men er enklere enn reglene der.

Aksjeloven §§ 12-5 og 12-6 har regler om ikrafttredelse av nedsettingen. Vi foreslår at statsforetaksloven ikke belastes med tilsvarende regler, men at reglene i aksjeloven gis tilsvarende anvendelse gjennom henvisningen i utkastet § 3-12 andre ledd.

Til § 3-13

Bestemmelsen gjelder konserninterne transaksjoner der et statsforetak er morforetak i et konsern, jf. utkastet § 1-5. Gjeldende lov har ingen tilsvarende bestemmelse, men aksjeloven § 3-9 stiller innholdsmessige krav til transaksjoner mellom konsernselskaper som også bør gjelde i konsern etter statsforetaksloven. Vi foreslår at dette gjennomføres ved at bestemmelsen i aksjeloven § 3-9 første og andre ledd gis tilsvarende anvendelse. Det foreslås dessuten at aksjeloven § 3-9 første ledd om transaksjoner mellom konsernselskaper gis tilsvarende anvendelse på transaksjoner mellom foretaket og staten. Om bestemmelsen vises ellers til punkt 2.7.

3.4 Kapittel 4. Foretaksmøtet

Kapittelet inneholder regler om foretaksmøtet i et statsforetak, og avløser reglene i gjeldende lov kapittel 8.

Bestemmelsene har et visst forbilde i reglene om generalforsamlingen i aksjeloven kapittel 5, men er atskillig enklere enn disse.

Om våre generelle vurderinger når det gjelder foretaksmøtet og statens styring og kontroll med statsforetakene, vises til punkt 2.10.

Til § 4-1

Paragrafen viderefører gjeldende lov § 38 første ledd. Den fastslår for det første at departementet er statsforetakets øverste myndighet, og for det andre at denne myndigheten bare kan utøves gjennom foretaksmøtet. Om den nærmere betydningen av dette, vises til punkt 2.10.2.

Til § 4-2

Paragrafen avløser gjeldende lov § 38 andre ledd om ledelsens rett og plikt til å være til stede i foretaksmøtet. Den gjeldende bestemmelsen regulerer også revisors rett og plikt til å delta i møtet, men dette er i utkastet regulert i § 6-4.

Aksjeloven § 5-4 har en tilsvarende bestemmelse, men denne er noe annerledes utformet enn utkastets bestemmelse.

Til § 4-3

Paragrafen gjelder ordinært foretaksmøte, og er i det vesentlige identisk med gjeldende lov § 39.

Til § 4-4

Paragrafen gjelder ekstraordinært foretaksmøte, og er identisk med gjeldende lov § 40.

Til § 4-5

Paragrafen gjelder innkalling til foretaksmøtet, og avløser gjeldende lov § 41.

Etter utkastet er som utgangspunkt innkallingsfristen én uke både for ordinært og ekstraordinært foretaksmøte, mens fristen etter gjeldende lov er to uker for ordinært foretaksmøte og én uke for ekstraordinært foretaksmøte. Utkastet er utformet etter mønster av aksjeloven § 5-10 andre ledd som fastsetter at innkalling til generalforsamlingen skal være sendt senest 1 uke før møtet holdes. Dette gjelder så vel som ordinært og ekstraordinært foretaksmøte.

Etter utkastet skal innkallingen være skriftlig. Dette er ikke til hinder for at innkallingen sendes elektronisk, se utkastet § 1-8 andre ledd.

Til § 4-6

Paragrafen gjelder møteledelse og protokoll, og avløser gjeldende lov § 42.

Fjerde ledd inneholder en ny bestemmelse om oppbevaring av protokollen. *Første punktum* har mønster i aksjeloven § 5-16 tredje ledd andre punktum. Denne bestemmelsen suppleres imidlertid av plikten etter utkastet § 7-8 tredje ledd, jf. aksjeloven § 16-10 fjerde ledd som bestemmer at selskapsdokumentasjon skal oppbevares i minst 10 år etter regnskapsårets slutt det året selskapet er endelig oppløst. I utkastet fjerde ledd *andre punktum* er det tatt inn en henvisning til den tilsvarende bestemmelsen i utkastet § 7-8 tredje ledd.

3.5 Kapittel 5. Styret og daglig leder

Kapittel 5 inneholder regler om foretakets styre og daglig leder, dvs. foretakets ledelse. Kapitlet avløser reglene i gjeldende lov kapittel 5 og 6.

Om foretakets ledelse i sin alminnelighet, vises til punkt 2.8.

Gjeldende lov har i kapittel 7 regler om bedriftsforsamling i statsforetak. Vi foreslår at disse reglene sløyfes. Grunner til dette framgår av punkt 2.9.

Til §§ 5-1, 5-2 og 5-3

Paragrafene gjelder foretakets plikt til å ha et styre og en daglig leder, og avløser gjeldende lov §§ 18, 19 og 26. I gjeldende lov brukes betegnelsen «administrerende direktør» om den som forestår foretakets daglige ledelse. I utkastet er dette byttet ut med betegnelsen «daglig leder» som er aksjelovens betegnelse.

Til §§ 5-4 og 5-5

Paragrafene gjelder de ansattes rett til styrerepresentasjon, og avløser gjeldende lov § 20. Bestemmelsene i utkastet er utformet etter mønster av reglene i aksjeloven §§ 6-4 og 6-5 om de ansattes styrerepresentasjon.

De foreslåtte representasjonsreglene avviker fra reglene i aksjeloven ved at reglene i utkastet ikke tar høyde for at foretaket kan ha bedriftsforsamling, se punkt 2.9 om dette.

Til §§ 5-6, 5-7 og 5-8

Paragrafene gjelder styremedlemmenes tjenestetid (§ 5-6), tilbaketreden og avsetting før tjenestetiden opphører (§ 5-7) og suppleringsvalg (§ 5-8). Paragrafene 5-6 og 5-7 avløser gjeldende lov §§ 21 og 22.

Paragraf § 5-8 om suppleringsvalg er ny i forhold til gjeldende lov, men har modell i aksjeloven § 6-8. Vi antar at bestemmelsen kan dekke et praktisk behov i statsforetak. I bestemmelsen er det presisert at styrets aktivitetsplikt ved opphør av styreverv før tjenestetiden er ute, er å varsle departementet om forholdet. Det blir så opp til departementet om det skal innkalles til foretaksmøte for valg av nytt styremedlem for resten av tjenestetiden.

Til § 5-9

Paragrafen gir lovens bestemmelser om styremedlemmer tilsvarende anvendelse på varamedlemmer og observatører så langt de passer. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har modell i aksjeloven § 6-9. Vi antar at bestemmelsen kan dekke et praktisk behov i statsforetakene.

Til § 5-10

Paragrafen gjelder godtgjørelse til styremedlemmer mv.

Første punktum avløser gjeldende lov § 19 tredje ledd andre punktum. Utkastets *andre punktum* fastsetter at retten til godtgjørelse faller bort ved konkurs i foretaket. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men samsvarer med aksjeloven § 6-10 andre punktum. Bestemmelsen har sammenheng med at et statsforetak etter lovendringen i 2002 kan gå konkurs.

Til § 5-11

Paragrafen fastsetter kvalifikasjonskrav til styremedlemmene, og fastsetter at bare myndige personer kan være styremedlemmer. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men samsvarer med aksjeloven § 6-11 andre ledd. Om bestemmelsen vises ellers til punkt 2.8.

Til § 5-12

Paragrafen gjelder styrets oppgaver i forbindelse med forvaltningen av foretaket, og avløser gjeldende lov § 23 første ledd. Bestemmelsen er etter mønster av aksjeloven § 6-12 mer detaljert når det gjelder styrets ansvar og oppgaver enn bestemmelsen i gjeldende lov.

Til § 5-13

Bestemmelsen fastsetter særlige begrensninger i styrets myndighet.

Først og tredje ledd avløser gjeldende lov § 23 andre og tredje ledd. Om disse bestemmelsene vises til punkt 2.8.2.

Andre ledd viderefører gjeldende lov § 5. Etter vårt syn hører bestemmelsen bedre hjemme i § 5-13 om særlige begrensninger i styrets myndighet. Bestemmelsen hjemler en adgang til å vedtektsfeste begrensninger i styrets låneadgang og adgang til å stille garantier.

Til § 5-14

Paragrafen gjelder styrets tilsynsansvar med den daglige ledelsen og foretakets virksomhet for øvrig. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har forbilde i aksjeloven § 6-13.

Til §§ 5-15 og 5-16

Paragrafene gjelder daglig leders myndighet og oppgaver.

Paragraf 5-15 om daglig leder avløser gjeldende lov § 27. Bestemmelsen er utformet etter mønster av aksjeloven § 6-14.

Paragraf 5-16 gjelder daglig leders plikter overfor styret. Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov, men har modell i aksjeloven § 6-15.

Til § 5-17

Paragrafen gjelder der det foreligger et konsern etter statsforetaksloven, jf. utkastet § 1-5. Bestemmelsen gjelder den gjensidige opplysningsplikt mellom statsforetak som er morforetak i et konsern og dets datterselskaper. Den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 6-16 er gitt tilsvarende anvendelse ved en henvisning til bestemmelsen i aksjeloven.

Til § 5-18

Paragrafen er ny i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsen har modell i aksjeloven § 6-18 som er gjort gjeldende for statsforetak med henvisning til bestemmelsen i aksjeloven. Bestemmelsen gir styret myndighet til å fremsette begjæring om gjelds- eller konkursbehandling for foretaket og til å representere foretaket som konkursskyldner. Vi antar at bestemmelsen bør gjelde i statsforetaksloven som en konsekvens av at statsforetak etter lovendringen i 2002 kan gå konkurs.

Til §§ 5-19 til 5-22

Paragrafene gjelder styrets saksbehandling (§ 5-19) samt bestemmelser om krav om styrebehandling mv. (§ 5-20), forberedelse av saker som styret skal behandle (§ 5-21) og varsel om styrebehandling (§ 5-22).

Paragrafene avløser gjeldende lov § 24, men er utvidet med noen flere bestemmelser som har modell i aksjeloven §§ 6-19 til 6-22. Det gjelder bestemmelser av praktisk betydning for styrebehandlingen som etter vårt syn også bør tas direkte inn i statsforetaksloven.

Til § 5-23

Bestemmelsen gjelder styreinstruks, og er ny i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsen har modell i aksjeloven § 6-23.

Til §§ 5-24 til 5-26

Paragrafene gjelder når styret kan treffe beslutning (§ 5-24) og flertallskrav (§§ 5-25 og 5-26).

Paragrafene avløser gjeldende lov § 25, men er delt opp i tre paragrafer. Bestemmelsene har modell i aksjeloven §§ 6-24 til 6-26.

Til § 5-27

Paragrafen gjelder inhabilitet, og avløser gjeldende lov § 28. Bestemmelsen er utformet etter modell av aksjeloven § 6-27 første ledd.

I paragrafen brukes begrepet «nærstående». Dette begrepet er bestemt ved en henvisning til definisjonen av «nærstående» i aksjeloven § 1-5 i paragrafens tredje punktum.

Til § 5-29

Paragrafens *første ledd* lovfester et forbud mot at styret, daglig leder og andre som representerer foretaket, misbruker posisjonen til å gi noen en urimelig fordel på foretakets bekostning. Bestemmelsen gir uttrykk for et grunnleggende prinsipp i selskapsretten som vi mener også bør komme til uttrykk i statsforetaksloven. Bestemmelsen har forbilde i aksjeloven § 6-28 første ledd.

Andre ledd gjør unntak fra prinsippet om at foretakets styre har plikt til å følge opp foretaksmøtets beslutninger, og at daglig leder har plikt til å følge opp styrets beslutninger. Annet ledd pålegger styret og daglig leder å ikke etterkomme beslutninger av overordnet organ som er i strid med lov eller selskapets vedtekter. Bestemmelsen er i samsvar med den tilsvarende bestemmelse i aksjeloven § 6-28, likevel slik at den er tilpasset statsforetakene. Også denne bestemmelsen gir uttrykk for et generelt selskapsrettslig prinsipp.

Til § 5-30

Bestemmelsen inneholder et forbud for ansatte og tillitspersoner i et statsforetak mot å motta visse gaver mv. Bestemmelsen viderefører i det alt vesentlige gjeldende lov § 29.

Til § 5-31

Paragrafen gjelder styreprotokoller, og avløser gjeldende lov § 24 tredje ledd.

Etter gjeldende lov § 24 tredje ledd andre punktum skal styreprotokollen snarest, og senest 14 dager etter at styremøtet er avholdt, sendes vedkommende departement. Denne bestemmelsen er ikke foreslått videreført. Om dette vises til punkt 2.8.2.

Fjerde ledd er ny i forhold til gjeldende lov. *Første punktum* er i samsvar med aksjeloven § 6-29 fjerde ledd. Annet punktum presiserer at også § 7-8 tredje ledd, jf. aksjeloven § 16-10 fjerde ledd om plikten til å oppbevare foretaksdokumenter i minst 10 år etter regnskapsårets slutt det året foretaket er endelig oppløst, også gjelder for plikten til å oppbevare styreprotokollene.

Til §§ 5-31 til 5-35

Paragrafene gjelder foretakets forhold utad. Bestemmelsene avløser gjeldende lov §§ 31 og 32, men er delt opp i flere paragrafer. Bestemmelsene er utformet etter modell av de tilsvarende bestemmelsene i aksjeloven §§ 6-30 til 6-34.

Paragraf 5-35 som gir aksjeloven § 6-34 om mangler ved valg av styremedlemmer eller tilsetting av daglig leder tilsvarende anvendelse, er ny i forhold til gjeldende lov.

3.6 Kapittel 6. Revisjon

Kapittel 6 avløser gjeldende lov kapittel 9 om revisjon og gransking. Kapitlet er delt inn i noen flere paragrafer enn i gjeldende lov.

Paragraf 44 i gjeldende lov inneholder bestemmelser om at foretaksrådet kan beslutte gransking. Bestemmelsen har mønster i bestemmelsene om gransking i aksjeloven av 1976. Etter vår vurdering er det ikke nødvendig å videreføre særlige regler om gransking i statsforetaksloven. Aksjelovens regler om gransking gir en aksjeeierminoritet rett til gransking av selskap, og er således en del av aksjerettens minoritetsvern. Dette er ingen problemstilling i et statsforetak. Staten som eier av foretaket kan når som helst, og uavhengig av nærmere bestemmelser om dette i loven, beslutte gransking av foretaket og gi nærmere bestemmelser om granskingstemaet og gjennomføringen av granskingen.

Til § 6-1

Paragrafen pålegger et statsforetak å ha minst én registrert eller statsautorisert revisor. Revisor skal etter *annet ledd* velges av foretaksrådet som også godkjenner revisors godtgjørelse. Bestemmelser viderefører i litt annen form gjeldende lov § 43.

Den foreslåtte bestemmelsen pålegger, i likhet med gjeldende lov, ethvert statsforetak å ha revisor uavhengig av størrelse. Bestemmelsen innebærer således unntaket fra revisjonsplikten for små selskaper etter revisorloven § 2-1 andre ledd. Revisorloven § 2-1 fjerde ledd forutsetter imidlertid slikt lovbestemt unntak fra unntaksregelen som her foreslås. Vi er ikke kjent med at spørsmål om unntak fra revisjonsplikten har vært oppe som en problemstilling i statsforetak. Etter vårt syn bør ethvert statsforetak etter sin karakter ha revisor.

Til § 6-2

Paragrafen gjelder opphør av revisors oppdrag og nyvalg av revisor. Vi har ikke foreslått selvstendige regler om dette i loven, men foreslår at reglene om dette i aksjeloven §§ 7-2 og 7-3 første ledd tilsvarende anvendelse.

Til §§ 6-3 og 6-4

Paragrafene gjelder revisjonsberetning (§ 6-3) og revisors deltakelse i foretaksrådet (§ 6-4). Bestemmelsene er nye i forhold til gjeldende lov, men har modell i aksjeloven §§ 7-4 og 7-5. I gjeldende lov er revisors deltakelse i foretaksrådet regulert i § 38 andre ledd.

Til § 6-5

Paragrafen gjelder Riksrevisjonens kontroll, og viderefører gjeldende lov § 45.

3.7 Kapittel 7. Oppløsning og avvikling

Kapitlet inneholder bestemmelser om oppløsning og avvikling av statsforetak, og avløser gjeldende lov kapittel 10. Gjeldende lov § 54 om sammenslutning med annet statsforetak er flyttet til det foreslåtte kapittel 8.

Til §§ 7-1 og 7-2

Paragrafene gjelder vedtak om oppløsning og valg av avviklingsstyret og avviklingsmåte. Bestemmelsene avløser gjeldende lov §§ 46 og 49.

I aksjeloven ble reglene om særlig avviklingsstyre opphevet ved lov 14. desember 2018 nr. 95 slik at det i aksjeselskap nå også er det ordinære styret som forestår avviklingen. Etter vårt syn bør denne regelen ikke gjelde i statsforetak. Vi vil anta at styret i et statsforetak normalt vil være sammensatt for å forvalte et foretak under normal drift for å fremme et særlig sektorpolitisk formål. Når foretaket er besluttet oppløst og avviklet er situasjonen en helt annen. Virksomheten skal styres mot avvikling der blant annet hensynet til å ivareta forholdet til foretakets kreditorer og medkontrahenter står sentralt. Dette kan tilsi at det ordinære styret normalt bør avløses av et særskilt avviklingsstyre. Utkastet er ikke til hinder for at det ordinære styret velges til avviklingsstyre om dette er hensiktsmessig.

Til §§ 7-3 til 7-9

Paragrafene gir nærmere regler om avvikling av statsforetaket etter at det er besluttet oppløst. Bestemmelsene avløser gjeldende lov §§ 50 til 53. Det er foretatt enkelte endringer etter modell av tilsvarende bestemmelser i aksjeloven kapittel 16 I. Bestemmelsene om oppløsning og avvikling av statsforetak er imidlertid fortsatt adskillig enklere enn bestemmelsene i aksjeloven.

3.8 Kapittel 8. Foretaksendringer

I oppdragsavtalen er det spesielt pekt på behov for endringer av bestemmelsene om omdanning av statsforetak, ikke bare slik det er i dag. Vi forstår oppdraget slik at lovutkastet også bør regulere andre former for omdanning og selskapsendringer. Vi har på denne bakgrunn utarbeidet forslag til flere bestemmelser om foretaksendringer som er nye i forhold til gjeldende lov. Vi har valgt å bruke betegnelsen «foretaksendringer» som også omfatter reglene om omdanning. Bestemmelsene er samlet i kapittel 8, og gjelder disse foretaksendringene;

- Fusjon (sammenslåing) med annet statsforetak (§ 8-1)
- Fisjon (deling) av statsforetak (§ 8-2)
- Fusjon (sammenslåing) av et statsforetak med et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som overtakende selskap (§ 8-3)
- Fusjon (sammenslåing) av et heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap med et statsforetak som overtakende foretak (§ 8-4)
- Omdanning av statlig virksomhet til statsforetak (§ 8-5)
- Omdanning av heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap til statsforetak (§ 8-6)
- Omdanning av statsforetak til heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap (§ 8-7)

Til §§ 8-1 og 8-2

Paragrafene gjelder fusjon (sammenslåing) og fisjon (deling) av statsforetak. Bestemmelsene er nye i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsene har en viss modell i reglene om fusjon og fisjon i

aksjeloven kapittel 13 og 14, men er atskillig enklere enn disse. Til dels er det i utkastet vist til reglene i aksjeloven.

Til §§ 8-3 og 8-4

Paragrafene gjelder fusjon (sammenslåing) av et statsforetak med et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap (§ 8-3) der aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet er overtakende selskap (§ 8-3) og fusjon (sammenslåing) av et heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap med et statsforetak der statsforetaket er overtakende foretak (§ 8-4).

Bestemmelsene er nye i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsene har et visst forbilde i reglene om fusjon i aksjeloven og allmennaksjeloven, men er betydelig enklere enn disse. Reglene om fusjon i aksjeloven og allmennaksjeloven er i stor grad gitt anvendelse gjennom henvisninger til de aktuelle bestemmelsene i aksjeloven eller allmennaksjeloven.

Til § 8-5

Bestemmelsen gjelder omdanning av statlig virksomhet til statsforetak. Bestemmelsen avløser gjeldende lov § 55 første ledd om dette, men er noe utbygd. I *tredje ledd* er reglene i aksjeloven §§ 13-11 og 13-13 til 13-17 gitt tilsvarende anvendelse. Dette betyr blant annet at det må gjennomføres et kreditorvarsel etter reglene i aksjeloven §§ 13-13 til 13-15. Etter vårt syn er dette en naturlig konsekvens av overføring av statens forpliktelser til et statsforetak der staten har begrenset ansvar.

Til §§ 8-6 og 8-7

Paragrafene gjelder omdanning av heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap til statsforetak (§ 8-6) og omdanning av statsforetak til heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap (§ 8-7). Paragraf 8-6 avløser bestemmelsene om slik omdanning i gjeldende lov § 55, men § 8-7 er i ny i forhold til gjeldende lov. Bestemmelsene har et visst forbilde i reglene om omdanning i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 15, og inneholder dels en henvisning til reglene der når det gjelder melding om omdanningen til Foretaksregisteret og omdanningstidspunktet, se henvisningene i utkastet §§ 8-6 tredje ledd, jf. 8-7 andre ledd.

3.9 Kapittel 9. Erstatnings- og straffeansvar

I oppdragsavtalen er vi spesielt bedt om å se på behovet for endringer av reglene om straffeansvar. Til dette vil vi innledningsvis bemerke at straffebestemmelsene i statsforetaksloven nok har begrenset betydning ved siden av straffebestemmelsene i den alminnelige straffeloven og i særlovgivningen, som for eksempel regnskapsloven. Når dette er sagt, vil vi likevel peke på at når det først er slik at reglene i statsforetaksloven skal være sanksjonert med straff, bør bestemmelsene utformes i samsvar med straffebestemmelsene i gjeldende aksjelov §§ 19-1 og 19-2. Den gjeldende straffebestemmelsen i statsforetaksloven § 58 er utarbeidet etter mønster av aksjeloven 1976 § 17-1 og har en atskillig mildere straffereaksjon ved brudd på reglene i statsforetaksloven enn det som er fastsatt i straffebestemmelsene i gjeldende aksjelov §§ 19-1 og 19-2.

Vi foreslår i utkastet § 9-2 at bestemmelsene om straffeansvar i aksjeloven §§ 19-1 og 19-2 gis tilsvarende anvendelse i statsforetak.

Den gjeldende bestemmelsen om erstatningsansvar i statsforetaksloven § 56 har mønster i aksjeloven 1976 § 15-1. Vi foreslår i § 9-1 at bestemmelsen om erstatningsansvar for daglig leder, styremedlemmer mv. utformes etter mønster av reglene i gjeldende aksjelov § 17-1.

Når det gjelder de nærmere reglene om lemping av ansvaret, foretakets beslutning om å fremme krav om erstatning, beslutning om ansvarsfrihet og konkurrerende krav, foreslår vi at bestemmelsene om dette i aksjeloven §§ 17-2, 17-3, 17-5 og 17-6 gis tilsvarende anvendelse, se utkastet § 9-1 tredje ledd.

3.10 Kapittel 10. Rettergangsregler mv.

Aksjeloven §§ 18-1, 18-3 og 18-4 har regler om rettergang og beregning av frister som også kan få betydning for statsforetak. I utkastet § 10-1 foreslår vi at disse reglene gis tilsvarende anvendelse.

4. Forslag til lov om statsforetak

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for foretak som eies av staten alene, og som Kongen har bestemt at loven skal gjelde for, jf. § 2-1.

§ 1-2. Lovens formål

Loven har til formål å organisere statlige virksomheter med en nærmere bestemt sektorpolitisk oppgave og derved bidra til at slike oppgaver kan gjennomføres på en mest mulig effektiv og bærekraftig måte.

§ 1-3. Partsstilling

Et statsforetak har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 1-4. Statens ansvar for foretakets forpliktelser

Staten hefter ikke overfor kreditorene for foretakets forpliktelser. Staten plikter ikke å gjøre innskudd i foretaket eller i tilfelle dets konkursbo ut over det som følger av stiftelsesdokumentet eller vedtak om å forhøye innskuddskapitalen.

§ 1-5. Konsern

1) Et morforetak utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

(2) Et statsforetak er et morforetak hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et selskap. Et statsforetak skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse over et selskap hvis foretaket:

1. eier så mange aksjer eller andeler i et selskap at de representerer flertallet av stemmene i selskapet, eller

2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i selskapets styre.

(3) Et selskap som står i forhold som nevnt i andre ledd til et morforetak anses som datterselskap.

(4) Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morforetaket og morforetakets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morforetakets eller et datterselskaps regning.

§ 1-6. *Forholdet til annen lovgivning*

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for statsforetak. Tjenestetvistloven og statsansatteloven gjelder ikke for ansatte i statsforetak.

§ 1-7. *Lovens fravikelighet*

Bestemmelsene i loven kan ikke fravikes i vedtektene med mindre det motsatte er særskilt fastsatt i loven.

§ 1-8. *Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon*

1) Dokumentasjon som kreves utarbeidet etter statsforetaksloven, skal utarbeides og oppbevares på trykkgjennende måte. Dokumentasjonen skal være i lesbar form og være tilgjengelig fra Norge.

(2) Krav i denne loven om at meldinger mv. skal være eller gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektroniske løsninger.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om oppbevaringstid for bestemte dokumenttyper, hva som anses som trykkgjennende måte for utarbeidelse og oppbevaring, og sikkerhetsnivået for signatur.

Kapittel 2. Stiftelse av statsforetak

§ 2-1. *Vedtak om opprettelse av foretaket*

Kongen i statsråd treffer vedtak om opprettelse av statsforetak, og fastsetter hvilket departement som skal representere staten som eier av foretaket. Vedtaket skal uttrykkelig betegne foretaket som et statsforetak som loven her skal gjelde for, jf. § 1-1.

§ 2-2. *Stiftelsesdokument*

(1) Når det er truffet vedtak om opprettelse av statsforetak, jf. § 2-1, skal vedkommende departement opprette et datert og signert stiftelsesdokument som inneholder en henvisning til vedtaket, og som dessuten i det minste angir departementets beslutning om:

1. Foretakets vedtekter.

2. Foretakets styre, herunder hvem som skal være styrets leder og nestleder.
3. Foretakets revisor.
4. Innskudd i annet enn penger, jf. § 2-4.

(2) Foretaket anses stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet og signert.

§ 2-3. *Minstekrav til vedtektene*

(1) Foretakets vedtekter skal minst angi:

1. Foretakets foretaksnavn.
2. Foretakets sektorpolitiske formål.
3. Hvilket departement foretaket hører under.
4. Statens innskudd i foretaket.

(2) Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

§ 2-4. *Innskudd med andre eiendeler enn penger*

Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn og verdien av innskuddet. Innskuddet skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før stiftelsen av foretaket, jf. § 2-2. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet er verdsatt i samsvar med andre punktum skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

§ 2-5. *Registrering i Foretaksregisteret*

(1) Foretaket skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er signert.

(2) Før foretaket meldes til Foretaksregisteret skal statens innskudd, jf. § 2-3 nr.4 være ytet fullt ut. Herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv. være stilt til rådighet for foretaket. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at foretaket har mottatt innskuddet. Dette skal bekreftes av revisor. Aksjeloven § 2-18 andre ledd femte punktum gjelder tilsvarende.

(3) Er foretaket ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Statens forpliktelser etter stiftelsesdokumentet er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registreringer nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.

§ 2-6. *Rettigheter og forpliktelser før registreringen i Foretaksregisteret*

(1) Før statsforetaket er registrert, kan foretaket som sådant ikke erverve andre rettigheter og pådra seg andre forpliktelser overfor tredjepersoner, enn dem som følger av stiftelsesdokumentet eller av lov.

(2) For forpliktelser mv. som er pådratt foretaket før registreringen, gjelder aksjeloven § 2-20 andre og tredje ledd tilsvarende.

Kapittel 3. Foretakets kapital. Utdelinger fra foretaket

§ 3-1. Krav til foretakets egenkapital og likviditet

Foretaket skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.

§ 3-2. Handleplikt ved tap av egenkapital mv.

(1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket, skal styret straks behandle saken og varsle departementet. Det skal dessuten innen rimelig tid innkalles til foretaksmøte der det gis en redegjørelse for foretakets økonomiske stilling. Dersom foretaket ikke har en forsvarlig egenkapital i samsvar med § 3-1, skal styret i foretaksmøtet foreslå tiltak for å rette på dette.

(2) Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd tredje punktum, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå foretaket oppløst.

§ 3-3. Forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling

(1) Etter at foretaket er registrert i Foretaksregisteret, kan foretaksmøtet beslutte å øke statens innskudd ved innbetaling av ny kapital.

(2) Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i protokollen hva som skal skytes inn og verdien av innskuddet. Innskuddet skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før foretaksmøtets beslutning. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet er verdsatt i samsvar med tredje punktum skal vedlegges protokollen.

§ 3-4. Registrering av forhøyelse av innskuddskapitalen i Foretaksregisteret

(1) Beslutningen om å forhøye innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter foretaksmøtets beslutning. Er forhøyelsen ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan forhøyelsen ikke registreres. Statens forpliktelse til å foreta innskuddet er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registreringen nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.

(2) Innskuddet skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at forhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. Paragraf 2-5 andre ledd andre til femte punktum gjelder tilsvarende.

(3) Forhøyelsen anses gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 3-5 *Forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling*

(1) Foretaksrådet kan beslutte å øke statens innskudd i foretaket ved overføring til innskuddskapital fra midler foretaket kan benytte til utdeling av utbytte etter § 3-8. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med.

(2) Forhøyelsen av innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret. Forhøyelsen anses for gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 3-6. *Utdelinger fra foretaket mv.*

(1) Utdeling av foretakets midler til staten som eier kan bare skje etter reglene om utbytte, nedsetting av statens innskuddskapital, fusjon eller fisjon av foretaket, og tilbakebetaling etter oppløsning.

(2) Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer staten som eier av foretaket til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.

(3) Aksjeloven § 3-6 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-7. *Ulovlige utdelinger*

1) Er det skjedd utdeling fra foretaket i strid med bestemmelsene i loven, skal staten tilbakeføre det som er mottatt.

§ 3-8 *Utbytte*

Foretaket kan bare dele ut utbytte så langt det etter utdelingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for foretakets innskuddskapital. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i foretakets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den registrerte innskuddskapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn. Aksjeloven § 8-1 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-9. *Beslutning om utbytte*

Beslutning om utdeling av utbytte treffes av foretaksråd etter at styret har lagt fram forslag om utdeling eller annen anvendelse av overskudd. Foretaksrådet er ikke bundet av styrets forslag om utdeling av utbytte.

§ 3-10. *Nedsetting av innskuddskapitalen*

(1) Foretaksrådet kan beslutte å sette ned statens innskuddskapital. Det beløpet nedsettingen gjelder, kan bare brukes til:

1. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte,
2. tilbakebetaling til staten, eller

3. overføring til fond.

(2) Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal settes ned med og hva det skal brukes til. Dersom det i forbindelse med nedsettingen skal skje utdelinger til staten med større beløp enn nedsettingsbeløpet, skal foretaksmøtets beslutning angi dette høyere beløpet og hvordan det skal dekkes.

§ 3-11. *Beregning av tap. Krav til egenkapital mv.*

(1) Ved beregningen av foretakets tap etter § 3-10 første ledd nr. 1, skal balansen i foretakets sist godkjente årsregnskap legges til grunn.

(2) Beslutning som nevnt i § 3-10 første ledd nr. 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at foretaket etter nedsettingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for foretakets innskuddskapital. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i foretakets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den registrerte innskuddskapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn. Aksjeloven § 8-1 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-12. *Registrering av nedsetting av innskuddskapitalen i Foretaksregisteret mv.*

Foretaksmøtets beslutning om å nedsette innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret. Er nedsettingen ikke meldt til Foretaksregisteret innen to måneder etter at beslutningen ble truffet, bortfaller nedsettingen av innskuddskapitalen.

Aksjeloven §§ 12-5 og 12-6 om ikrafttredelse av nedsettingen gjelder tilsvarende.

§ 3-13. *Konserninterne transaksjoner mv.*

Aksjeloven § 3-9 første og andre ledd om konserninterne transaksjoner mv. gjelder tilsvarende i konsern der statsforetak er morforetak, jf. § 1-5. Aksjeloven § 3-9 første ledd gjelder dessuten tilsvarende for transaksjoner mellom foretaket og staten.

Kapittel 4. Foretaksmøtet

§ 4-1. *Foretaksmøtets myndighet*

Departementet utøver den øverste myndighet i foretaket i foretaksmøtet. Departementet kan ikke utøve eiermyndighet i foretaket på annen måte enn i foretaksmøtet.

§ 4-2. *Ledelsens rett og plikt til å være tilstede i foretaksmøtet*

Rett til å være til stede i foretaksmøtet og til å uttale seg har styrets medlemmer og daglig leder. Styrets leder og daglig leder har plikt til å være til stede. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder.

§ 4-3. *Ordinært foretaksmøte*

(1) Innen seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår skal det holdes ordinært foretaksmøte.

(2) På det ordinære foretaksmøtet skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. andre godkjenning av årsregnskapet og eventuell årsberetning, herunder utdeling av utbytte;
2. saker som etter loven eller vedtektene hører under foretaksmøtet.

(3) Årsregnskap, årsberetningen og revisjonsberetningen skal vedlegges innkallingen til det ordinære foretaksmøtet.

§ 4-4. *Ekstraordinært foretaksmøte*

Ekstraordinært foretaksmøte avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.

§ 4-5. *Innkalling til foretaksmøte*

(1) Departementet innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen skal foretas skriftlig senest en uke før møtet, med mindre kortere varsel i særlige tilfeller er helt nødvendig. Til møtet innkalles de som etter § 4-2 har rett til å være til stede i foretaksmøtet og foretakets revisor.

(2) Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles i møtet. Vil vedtektene bli foreslått endret, skal hovedinnholdet av forslaget gjengis i innkallingen. Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen med, mindre samtlige av de som etter § 4-2 har rett til å være til stede samtykker i det.

§ 4-6. *Møteledelse og protokoll*

(1) Foretaksmøtet ledes av styrets leder.

(2) Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for foretaksmøtet. I protokollen skal foretaksmøtets beslutninger inntas. Protokollen skal angi hvem som var tilstede. Er noen av de som etter § 4-2 har rett til å være til stede på møtet, uenig i departementets beslutning, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.

(3) Protokollen skal signeres av møtelederen og en annen person som velges blant dem som er tilstede.

(4) Protokollen skal oppbevares på betryggende måte i hele foretakets levetid. Om oppbevaring av protokollen gjelder dessuten § 7-8 tredje ledd.

Kapittel 5. Styre og daglig leder

I. Krav om styre og daglig leder. Valg av styret, tjenestetid mv.

§ 5-1. *Foretakets ledelse*

Et statsforetak ledes av et styre og en daglig leder.

§ 5-2. *Styrets sammensetning mv.*

(1) Et statsforetak skal ha et styre på minst tre personer. I foretak hvor de ansatte har styrerepresentasjon, jf. § 5-4, skal styret ha minst fem medlemmer.

(2) Daglig leder kan ikke være medlem av styret.

(3) Styret velges av foretaksmøtet med de unntak som følger av §§ 2-2 og 5-4, jf. 5-5.

(4) Styret skal ha en leder og nestleder. Er ikke annet bestemt i vedtektene, velges lederen og nestlederen av foretaksmøtet.

(5) Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

§ 5-3. *Daglig leder*

Et statsforetak skal ha en daglig leder som tilsettes av styret. Styret fastsetter også daglig leders lønn og øvrige tilsetningsvilkår. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige daglig leder.

§ 5-4. *Ansattes rett til å velge styremedlemmer*

(1) I foretak med flere enn 30 ansatte kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

(2) I foretak med flere enn 50 ansatte kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

(3) I foretak med flere enn 200 ansatte skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av andre ledd.

(4) Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan gjøre unntak fra første, annet eller tredje ledd.

§ 5-5. *Ansattes rett til å velge styremedlemmer i konsernforhold*

(1) Når et statsforetak er morforetak i et konsern, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet og et flertall av dets ansatte, eller mellom konsernet og én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, om at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 5-4 skal regnes som ansatt i foretaket.

(2) Når et statsforetak er morforetak i et konsern, og det ikke er inngått avtale etter første ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet, et flertall av dets ansatte eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 5-4 skal regnes som ansatt i foretaket.

(3) Første og andre ledd gjelder tilsvarende når et statsforetak tilhører en gruppe av foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse.

(4) Kongen kan bestemme at paragrafen her skal gjelde for deler av et konsern eller gruppen.

§ 5-6. *Styremedlemmenes tjenestetid*

(1) Styremedlemmer tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lenger enn fire år. Ved suppleringsvalg kan det fastsettes kortere tjenestetid.

(2) Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved avslutningen av det ordinære foretaksmøtet i det året tjenestetiden utløper, dersom ikke noe annet er bestemt.

(3) Selv om tjenestetiden er utløpt, skal styremedlemmet bli stående i vervet inntil nytt medlem er valgt.

(4) Første og andre ledd gjelder ikke styremedlemmer som er valgt etter §§ 5-4 jf. 5-5.

§ 5-7. *Tilbaketreden og avsetting før tjenestetiden opphører*

(1) Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og departementet skal gis rimelig forhåndsvarsel.

(2) Et styremedlem kan når som helst avsettes ved beslutning i foretaksmøtet. Dette gjelder ikke et styremedlem som er valgt etter §§ 5-4 jf. 5-5.

§ 5-8. *Suppleringsvalg*

Opphører vervet for et styremedlem før tjenestetiden er ute, skal resten av styret sørge for valg av nytt styremedlem for resten av tjenestetiden ved å varsle departementet om opphøret av styrevervet. Det samme gjelder om et styremedlem blir fratatt rettslig handleevne eller blir satt i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143. Valg av nytt styremedlem kan utstå til neste ordinære foretaksmøte dersom styret fortsatt er vedtaksført.

§ 5-9. *Varamedlemmer og observatører*

Lovens bestemmelser om styremedlemmer gjelder tilsvarende for varamedlemmer og observatører så langt de passer

§ 5-10. *Godtgjørelse*

Godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører fastsettes av foretaksmøtet. Ved konkurs bortfaller retten til godtgjørelse fra konkursåpningen.

§ 5-11. *Krav til styremedlemmer*

Bare myndige personer kan være styremedlemmer.

II. Ledelsens oppgaver og saksbehandling mv.

§ 5-12. *Forvaltningen av foretaket*

(1) Forvaltningen av foretaket hører under styret. Styret skal påse at foretakets formål ivaretas på en mest mulig effektiv og bærekraftig måte og i samsvar med vedtektene og foretaksmøtets beslutninger. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.

(2) Styret skal fastsette planer og budsjetter for foretakets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

(3) Styret skal holde seg orientert om gjennomføringen av formålet og foretakets økonomiske stilling. Det plikter å påse at foretakets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

(4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

§ 5-13. *Særlige begrensninger i styrets myndighet mv.*

(1) Før styret treffer vedtak i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, skal saken skriftlig forelegges departementet. I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om hvilke saker som skal forelegges departementet etter første punktum.

(2) I vedtektene kan det fastsettes regler om foretakets låneopptak og garantistillelser, herunder regler som begrenser adgangen til å ta opp lån eller gi garantier. For avtaler i strid med vedtektsbestemmelser som nevnt i forrige punktum, gjelder § 5-34.

(3) Styret kan ikke uten foretaksmøtets samtykke inngå avtale om deltakelse i et selskap eller annet samarbeidsforhold hvor foretaket har et ubegrenset ansvar for den felles virksomhetens samlede forpliktelser eller for deler av disse.

§ 5-14. *Styrets tilsynsansvar*

(1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og foretakets virksomhet for øvrig.

(2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

§ 5-15. *Daglig leder*

(1) Daglig leder står for den daglige ledelse av foretakets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.

(2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

(3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avvendes uten vesentlig ulempe for foretaket. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.

(4) Daglig leder skal sørge for at foretakets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

§ 5-16. *Daglig leders plikter overfor styret*

(1) Daglig leder skal minst hver fjerde måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om foretakets virksomhet, herunder om gjennomføringen av foretakets formål og om foretakets stilling og resultatutvikling.

(2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

§ 5-17. *Datterselskaps forhold til morforetak*

Aksjeloven § 6-16 gjelder tilsvarende.

§ 5-18. *Begjæring om gjelds- og konkursbehandling*

Aksjeloven § 6-18 gjelder tilsvarende.

§ 5-19. *Styrets saksbehandling*

(1) Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte.

(2) Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker som behandles uten møte. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve møtebehandling.

(3) Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller nestlederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.

(4) Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

§ 5-20. *Krav om styrebehandling mv.*

(1) Styrelederen skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret.

(2) Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

§ 5-21. *Forberedelsen av saker*

(1) Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.

(2) En sak skal forberedes og fremlegges slik at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag.

§ 5-22. *Varsel om styrebehandling*

Styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

§ 5-23. *Styreinstruks*

(1) I foretak hvor de ansatte har representasjon i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.

(2) Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

(3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

§ 5-24 Når styret kan treffe beslutning

(1) Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdel av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.

(2) Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.

(3) Har noen forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

§ 5-25. Alminnelige flertallskrav

(1) En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.

(2) Strengere stemmereglene kan fastsettes i vedtektene.

§ 5-26. Flertallskrav ved valg og ansettelse

(1) Ved valg og ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer.

(2) Står stemmetallet likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.

(3) Strengere stemmereglene kan fastsettes i vedtektene.

§ 5-27. Inhabilitet

(1) Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder. Definisjonen av «nærstående» i aksjeloven § 1-5 gjelder tilsvarende.

§ 5-29. Misbruk av posisjon i foretaket

(1) Styret og andre som etter §§ 6-30 til 6-32 representerer foretaket, må ikke foreta noe som er egnet til å gi noen en urimelig fordel på foretakets bekostning.

(2) Styret og daglig leder må ikke etterkomme noen beslutning av foretaksmøtet eller annet foretaksorgan hvis beslutningen strider mot lov eller mot foretakets vedtekter.

§ 5-30. *Forbud mot å motta gaver mv.*

(1) Den som er ansatt eller har tillitsverv i foretaket må ikke for seg eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller annen ytelse fra andre enn foretaket som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for foretaket. Det samme gjelder gaver mv. som det er forbudt å motta etter instruks fastsatt av foretaksmøtet eller styret.

(2) Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med eller av selskap hvor noen person som nevnt i første ledd eller som vedkommende skal likestilles med etter andre ledd alene eller samlet har bestemmende innflytelse over.

(3) Den som har mottatt ytelse i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale foretaket et beløp som tilsvarer verdien av det som urettmessig er mottatt.

5-31. *Styreprotokoller*

(1) Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 5-24.

(2) Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

(3) Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen.

(4) Protokollen skal oppbevares på betryggende måte i hele foretakets levetid. Om oppbevaring av protokollen gjelder dessuten § 7-8 tredje ledd.

III. Foretakets forhold utad

§ 5-31. *Representasjon utad*

Styret representerer foretaket utad og tegner dets firma.

§ 5-32. *Fullmakt til å tegne foretakets firma*

(1) Styret kan gi styremedlemmer eller daglig leder rett til å tegne foretakets firma. Slik fullmakt kan fastsettes i vedtektene, som også kan begrense styrets myndighet til å gi rett til å tegne foretakets firma.

(2) Retten til å tegne foretakets firma kan når som helst tilbakekalles. Vedtektsfestet fullmakt kan tilbakekalles av styret når foretaksmøtets beslutning ikke kan avvendes uten skade for foretaket.

§ 5-33. *Daglig leders representasjon utad*

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som inngår i den daglige ledelse.

§ 5-34. *Overskridelse av myndighet*

Har noen som representerer foretaket utad etter reglene i §§ 5-31 til 5-33 ved disposisjon på foretakets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for foretaket når foretaket godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 5-35. *Mangler ved valg av styreleder eller tilsetting av daglig leder*

Aksjeloven § 6-34 gjelder tilsvarende.

Kapittel 6. Revisjon

I. Revisjon

§ 6-1. *Foretaksrevisjon*

(1) Et statsforetak skal ha minst én registrert eller statsautorisert revisor.

(2) Revisor velges av foretaksmøtet som også godkjenner revisors godtgjørelse.

§ 6-2. *Opphør av revisors oppdrag. Nyvalg av revisor.*

Aksjeloven § 7-2 om opphør av revisors oppdrag og § 7-3 første ledd om nyvalg av revisor gjelder tilsvarende.

§ 6-3. *Revisjonsberetning*

Revisor skal for hvert regnskapsår avgi revisjonsberetning til foretaksmøtet. Revisjonsberetningen skal være styret i hende senest to uker før det ordinære foretaksmøtet.

§ 6-4. *Revisors rett og plikt til å delta i foretaksmøtet*

Revisor skal delta i foretaksmøtet når de saker som skal behandles, er av en slik art at dette må anses som nødvendig. For øvrig har revisor rett til å delta i foretaksmøtet. Deltakelse kan skje ved hjelp av elektroniske hjelpemidler, med mindre styret krever at revisor deltar fysisk.

II. Riksrevisjonens kontroll

§ 6-7. *Riksrevisjonens kontroll*

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i foretaket og foretakets heleide datterselskaper etter lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen og instruks fastsatt av Stortinget.

Kapittel 7. Oppløsning og avvikling

§ 7-1. *Vedtak om oppløsning*

Kongen i statsråd treffer vedtak om oppløsning av foretaket.

§ 7-2. *Vedtak om valg av avviklingsstyre og avviklingsmåte*

(1) Når foretaket er besluttet oppløst jf. § 7-1, skal departementet innen to uker innkalle til foretaksmøte hvor det velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten.

(2) Når avviklingsstyre er valgt, trer det ordinære styret ut av funksjon.

§ 7-3. *Melding til Foretaksregisteret*

Beslutning om å oppløse foretaket skal straks meldes til Foretaksregisteret.

§ 7-4. *Kreditorvarsel*

(1) Ved registrering av meldingen om oppløsning skal Foretaksregisteret kunngjøre beslutningen om å oppløse foretaket i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal foretakets kreditorer varsles om at de må melde sine krav til avviklingsstyrets leder innen seks uker fra kunngjøringen. Navn og adresse til lederen skal fremgå av kunngjøringen.

(2) Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig varsles særskilt av foretaket.

§ 7-5. *Foretakets stilling under avviklingen*

Aksjeloven 16-5 gjelder tilsvarende for foretakets stilling under avviklingen.

§ 7-6. *Dekning av foretakets forpliktelser*

(1) Styret skal sørge for at foretakets forpliktelser dekkes i den utstrekning ikke kreditor har frafalt sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.

(2) Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

§ 7-7. *Utdeling til staten*

(1) Utdeling av foretakets midler til staten av annet overskudd enn utbytte etter § 3-8 kan ikke finne sted før foretakets forpliktelser er dekket og det er gått minst seks uker siden kunngjøringen av kreditorvarselet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon etter § 7-4.

(2) Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for foretaket og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parters skriftlige samtykke eller endelig dom.

§ 7-8. *Endelig oppløsning*

(1) Etter avsluttet utdeling, skal styret legge fram et revidert sluttoppgjør for foretaksmøtet.

(2) Når sluttoppgjøret er godkjent av foretaksmøtet, skal det meldes til Foretaksregisteret at foretaket er endelig oppløst.

(3) Bestemmelsene om oppbevaringsplikt for selskapsdokumenter mv. i aksjeloven § 16 -10 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende for avviklingsstyret.

§ 7-9. *Ansvar for udekkede forpliktelser*

(1) Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 7-6 og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 7-7 andre ledd, hefter staten inntil verdien av det som staten har mottatt ved oppløsningen av foretaket. Overfor slik kreditor hefter dessuten styrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

(2) Kreditors krav etter første ledd foreldes tre år etter at foretakets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.

Kapittel 8. Foretaksendringer mv.

§ 8-1. *Fusjon (sammenslåing) med annet statsforetak*

(1) Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak (det overtakende foretak) skal overta et annet statsforetaks (det overdragende foretak) eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet.

(2) Når det er truffet vedtak etter første ledd skal styrene i foretakene som skal slås sammen utarbeide en felles fusjonsplan. Fusjonen vedtas ved at foretakenes foretaksmøte godkjenner fusjonsplanen. Bestemmelsene i aksjeloven §§ 13-6,13-11 og 13-13 til 13-17 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 8-2. *Fisjon (deling) av statsforetak*

(1) Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak (det overdragende foretak) skal:

1. fordele sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser på foretaket selv og ett eller flere overtakende statsforetak, eller
2. fordele sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser på to eller flere overtakende statsforetak.

(2) Styret i det overdragende foretaket skal utarbeide en fisjonsplan. Aksjeloven §§ 13-6 og 14-4 første ledd nr.1 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer. Ved fisjon ved overføring til eksisterende foretak skal styrene i de foretakene som deltar, utarbeide en felles fisjonsplan.

(3) I det delende foretaket vedtas fisjonen ved at foretaksmøtet godkjenner fisjonsplanen. Ved fisjon ved overføring til et eksisterende foretak treffes beslutningen om fisjon tilsvarende i det eller de overtakende foretak.

(4) Aksjeloven §§ 14-7 til 14-11 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer.

§ 8-3. *Fusjon (sammenslåing) av et statsforetak med et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap*

(1) Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak (det overdragende foretak) kan overdra sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap (det overtakende selskap) mot at staten får som vederlag

1. aksjer i det overtakende selskapet, eller

2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlag.

(2) Ved fusjonen får reglene om fusjon i aksjeloven §§ 13-3 - 13-23 tilsvarende anvendelse dersom det overtakende selskapet er et aksjeselskap og reglene om fusjon i allmennaksjeloven §§ 13-3 - 13-23 dersom det overtakende selskapet er et allmennaksjeselskap. Ved anvendelsen av reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven anses foretaksmøtet som det overdragende foretaks generalforsamling.

§ 8-4. Fusjon (sammenslåing) av et heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap med et statsforetak mv.

(1) Et heleid statsaksjeselskap eller allmennaksjeselskap (det overdragende selskap) kan overdra sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til et statsforetak (overtakende foretak). Styrene i det overdragende selskap og det overtakende foretak skal utarbeide en felles fusjonsplan. Fusjonen vedtas ved at generalforsamlingen i det overdragende selskap og foretaksmøtet i det overtakende foretak godkjenner fusjonsplanen. Bestemmelsene i aksjeloven §§ 13-6, 13-11 og 13-13 til 13-17 eller allmennaksjeloven §§ 13-6, 13-11 og 13-14 til 13-18 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende ved fusjon mellom et heleid datterselskap til et statsforetak og statsforetaket der statsforetaket er det overtakende foretak.

§ 8-5. Omdanning av statlig virksomhet til statsforetak

(1) En statlig virksomhet eller del av slik virksomhet kan som helhet overføres til et statsforetak ved at eiendeler, rettigheter og forpliktelser som er knyttet til virksomheten overføres til et statsforetak.

(2) Det skal utarbeides en plan for overføringen. Skal statsforetaket stiftes i tilknytning til overføringen, skal planen tas inn i stiftelsesdokumentet, jf. § 2-2. Skal virksomheten overføres til et eksisterende statsforetak, skal planen utarbeides av den statlige virksomhetens ledelse og statsforetakets styre i fellesskap. Planen skal godkjennes av statsforetakets foretaksmøte.

(3) Bestemmelsene i aksjeloven §§ 13-11 og 13-13 til 13-17 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer.

§ 8-6. Omdanning av heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap til statsforetak mv.

(1) Et heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap kan omdannes til et statsforetak ved beslutning om dette i selskapets generalforsamling. Selskapet må ved

omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til statens innskuddskapital i statsforetaket. Paragraf § 2-4 i loven her gjelder tilsvarende.

(2) Styret i aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet skal utarbeide forslag til omdanningsvedtak og en plan for omdanningen. Planen skal blant annet inneholde forslag til vedtekter for statsforetaket.

(3) Aksjeloven §§ 15-2 og 15-3 gjelder tilsvarende.

(4) Kongen kan i forskrift eller for det enkelte tilfelle gi nærmere bestemmelser om omdanning til statsforetak etter paragrafen her.

§ 8-7. Omdanning av statsforetak til heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap

(1) Et statsforetak kan omdannes til et heleid statsaksjeselskap eller heleid statsallmennaksjeselskap ved beslutning om dette i foretakets foretaksmøte. Foretaket må ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til aksjekapitalen i det aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet foretaket skal omdannes til. Aksjelovens og allmennaksjelovens regler om redegjørelse i aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-6 gjelder tilsvarende.

(2) Paragraf 8-6 andre, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 9. Erstatnings- og straffeansvar

§ 9-1. Erstatningsansvar

(1) Foretaket, staten eller andre kan kreve at daglig leder eller styremedlem erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.

(2) Foretaket, staten eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet

(3) Aksjeloven §§ 17-2, 17-3, 17-5 og 17-6 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer. Aksjeloven §§ 17-3 og 17-5 gjelder tilsvarende for myndigheten til å begjære offentlig påtale og reise privat straffesak så langt bestemmelsene passer. Aksjeloven § 17-5 gjelder tilsvarende for foretakets krav på tilbakeføring etter § 3-7 og krav på ulovlige gaveytelser etter § 5-30 siste ledd.

§ 9-2. Straffeansvar

Aksjeloven §§ 19-1 og 19-2 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer.

Kapittel 10. Rettergangsregler mv.

§ 10-1. Rettergangsregler og beregning av frister

Aksjeloven §§ 18-1, 18-3 og 18-4 gjelder tilsvarende så langt bestemmelsene passer.

